

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

NIKLAS STENROOS

Yksinyrittäjien erilaiset keinot varautua henkilöriskeihin sekä eläkkeeseen

YRITTÄJÄN TUTKINTO-OHJELMA
2025

TIIVISTELMÄ

Stenroos, Niklas: Yksinyrittäjien erilaiset keinot varautua henkilöriskeihin sekä eläkkeeseen

Opinnäytetyö, AMK

Yrittäjän tutkinto-ohjelma

Kesäkuu 2025

Sivumäärä: 49

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin yksinyrittäjien erilaisia tapoja varautua henkilöriskeihin sekä eläkkeeseen. Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada selville, miten yksinyrittäjät Satakunnan alueella varautuvat yrittämisen erilaisiin henkilöriskeihin ja samalla omaan eläketurvaansa. Koetaanko riskienhallinta osana arkea vai onko se jotain, mitä ei olla osattu ottaa huomioon.

Opinnäytetyössä käytettiin laadullista ja määrällistä tutkimusotetta. Työn empiiristä osuutta varten haastateltiin kolmea yksinyrittäjää Satakunnan alueelta sekä tehtiin kyselytutkimus suurelle kohderyhmälle Porin Yrittäjien kautta. Teoriaosuudessa käsitellään yksinyrittämistä kokonaisuutena sekä siihen liittyviä henkilöriskejä. Teorialähteinä käytettiin liiketoiminnan riskejä ja riskienhallintaa käsittelevää ammattikirjallisuutta, erilaisten toimijoiden verkkosivuja ja artikkeleita.

Opinnäytetyön tuloksena saatiin kattavaa tietoa yksinyrittäjien keinoista varautua henkilöriskeihin sekä heidän valmiudestaan kohdata näitä riskejä ja turvata oma eläketurvansa. Tulosta voidaan hyödyntää toimeksiantajan, Pohjola Vakuutuksen omaan markkinointikäyttöön tai yleisellä tasolla voidaan tarkastella yrittäjien erilaisia asenteita liittyen henkilöriskeihin ja eläkkeeseen.

Avainsanat: Yrittäjä, yksinyrittäjä, riskienhallinta, henkilöriskit, eläketurva, vakuutus.

ABSTRACT

Stenroos, Niklas: Different strategies used by sole entrepreneurs to prepare for personal risks and retirement

Bachelor's thesis

Business Administration

June 2025

Number of pages: 49

This thesis examined the various ways sole entrepreneurs prepare for personal risks and retirement. The aim was to find out how sole entrepreneurs in the Satakunta region manage different personal risks related to entrepreneurship, while also securing their own pension coverage. The study also explored whether risk management is considered a part of everyday business operations or something that has been overlooked.

The thesis applied both qualitative and quantitative research approaches. For the empirical part of the study, three sole entrepreneurs from the Satakunta region were interviewed, and a broader survey was conducted through the Pori Entrepreneurs association. The theoretical section discusses sole entrepreneurship as a whole, along with the personal risks associated with it. The theoretical framework was based on professional literature on business risks and risk management, as well as websites and articles from various organizations.

As a result, the thesis provided comprehensive insights into the ways sole entrepreneurs prepare for personal risks and their readiness to face such risks and secure their retirement. The findings can be utilized by the commissioning party, Pohjola Insurance, for marketing purposes or more broadly to examine entrepreneurs' varying attitudes toward personal risks and retirement.

Keywords: Entrepreneur, sole entrepreneurship, risk management, personal risks, pension security, insurance.

ALKUSANAT

Tämä opinnäytetyö on syntynyt kiinnostuksestani yksinyrittäjyyteen ja siihen, miten yrittäjät ja yritykset varautuvat henkilöriskeihin ja tulevaan eläkkeeseensä. Työn myötä minulla on ollut mahdollisuus perehtyä yrittäjien arkeen, riskienhallintaan ja tulevaisuuden suunnitteluun käytännönläheisestä ja ajankohtaisesta näkökulmasta. Tutkimus on tarjonnut arvokasta oppia niin yrittäjien toiminnan ymmärtämisestä kuin työelämää tukevien palveluiden kehittämisestä.

Haluan esittää lämpimät kiitokset Pohjola Vakuutus Oy:lle mahdollisuudesta toteuttaa tämä opinnäytetyö heidän toimeksiannostaan. Kiitos myös kaikille kyselyyn ja haastatteluihin osallistuneille yrittäjille – avoimuutenne ja näkemyksenne ovat olleet korvaamaton osa tämän työn sisältöä. Porin Yrittäjien järjestö levitti kyselytutkimustani yksinyrittäjä – jäsenistölleen, iso kiitos myös heille. Kiitos myös opinnäytetyöni ohjaajalle tuesta, ohjauksesta ja rakentavasta palautteesta työn eri vaiheissa. Sekä lopuksi kiitos omille läheisilleni kannustuksesta.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
2 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA MERKITYS.....	8
2.1 Aiheen ajankohtaisuus ja merkitys	8
2.2 Toimeksiantajan esittely Pohjola Vakuutus	8
2.3 Työn tavoitteet ja tutkimuskysymykset	9
3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	10
3.1 Yksinyrittäjyyden erilaiset muodot	10
3.2 Yksinyrittäjyys Suomessa.....	11
3.3 Henkilöriskit yksinyrittäjän näkökulmasta	12
3.3.1 Sairastuminen ja työkyvyttömyys.....	12
3.3.2 Tapaturmat ja työssä sattuvat vahingot	13
3.3.3 Mielenterveys ja jaksaminen.....	14
3.4 Yksinyrittäjän eläketurva.....	15
3.4.1 YEL-työtulon määrittely ja vaikutukset.....	16
3.4.2 YEL-lakiuudistus lyhyesti ja sen vaikutukset yksinyrittäjiin	18
3.5 Riskienhallinnan ja varautumisen menetelmät	19
3.5.1 Vapaaehtoiset vakuutukset henkilöriskien varalle.....	20
3.5.2 Muut taloudelliset varautumiskeinot.....	21
4 LÄHESTYMISTAPA JA TUTKIMUSMENETELMÄT	22
4.1 Tutkimuksen suunnittelu	23
4.2 Tutkimuksen eettisyys	23
4.3 Kyselylomake	24
4.4 Haastattelut	25
5 TUTKIMUSTULOKSET - KYSELYTUTKIMUS	26
5.1 Vastaajien taustatiedot	26
5.2 Varautuminen henkilöriskeihin.....	26
5.3 Varautuminen eläkeaikaan	27
5.4 Näkemykset ja asenteet	29
6 HAASTATTELUT	29
6.1 Haastateltavien taustatiedot	30
6.2 Varautuminen henkilöriskeihin.....	30
6.3 Varautuminen eläkeaikaan	31
6.4 Tulevaisuus ja tuen tarve.....	31
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	32
7.1 Tutkimusten yhteenveto	32

7.2 Suositukset yksinyrittäjille	33
7.3 Suositukset toimeksiantajalle	34
7.4 Tutkimuksen luotettavuus.....	34
7.5 Ehdotuksia jatkotutkimukselle	35
7.6 YEL-lakiuudistuksen ajankohtaiset muutokset 2025	36
LÄHTEET	38
LIITE 1: KYSELYLOMAKE	42
LIITE 2: HAASTATTELUKYSYMYKSET	49

1 JOHDANTO

Yrittäjyys on keskeinen osa suomalaista elinkeinoelämää, ja yksinyrittäjien määrä on kasvanut tasaisesti viime vuosien aikana. Suomessa toimii yli 200 000 yksinyrittäjää, joiden toimeentulo on usein suoraan tai sidoksissa heidän omaan työkykyynsä ja jaksamiseensa. Tästä syystä erilaiset henkilöriskit, kuten sairastuminen tai työkyvyn menetys voivat vaikuttaa merkittävästi sekä yrittäjän omaan arkeen, että tulevaisuuden suunnitelmiin. Lisäksi eläkeaikaan varautuminen on monelle yksinyrittäjälle ajankohtainen, mutta haastava kysymys, jonka suunnitteluun ei aina ole selkeää tai valmista polkua.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella, millaisia keinoja yksinyrittäjillä on varautua henkilöriskeihin sekä eläkkeeseen. Työssä keskitytään erityisesti Satakunnan alueen yksinyrittäjiin, ja tavoitteena on kartoittaa heidän nykytilannettaan, ajatteluaan sekä käytännön ratkaisuja varautumisen näkökulmasta. Työ ei keskity sosiaaliturvaan tai julkisiin palveluihin, vaan painopiste on yrittäjän omissa toimissa ja valinnoissa. Aihe on ajankohtainen ja tärkeä sekä yhteiskunnallisesti, että yksilötasolla. Halusin valita tämän aiheen, koska se tarjoaa mahdollisuuden tuoda esiin yksinyrittäjien näkemyksiä ja kokemuksia sellaisesta osa-alueesta, joka usein jää muun yrittäjyyskeskustelun varjoon. Samalla haluan tuottaa toimeksiantajalle, Pohjola Vakuutus Oy:lle, tietoa siitä, miten yrittäjät kokevat varautumisen ja millaisia tarpeita heillä on nyt ja tulevaisuudessa.

Opinnäytetyö toteutetaan kyselytutkimuksen ja yrittäjähaastatteluiden avulla. Tulosten avulla pyritään muodostamaan kokonaiskuva yksinyrittäjien varautumisen nykytilasta sekä mahdollisista kehittämiskohteista. Seuraavissa luvuissa perehdytään ensin aiheeseen liittyvään teoriaan ja aiempaan tutkimustietoon, jonka jälkeen kuvataan tutkimusmenetelmät, esitellään tulokset ja lopuksi pohditaan johtopäätöksiä ja kehitysehdotuksia. Tässä opinnäytetyössä

on hyödynnetty tekoälysovellusta ChatGPT (OpenAI) työn suunnittelun ja toteutuksen tukena. Sovellusta on käytetty muun muassa aiheen rajauksen, teoreettisen viitekehyksen rakenteen suunnittelun ja sisällön ideoinnin tukena, yksittäisten tekstikappaleiden kieliasun hiomisessa sekä englanninkielisten lähteiden tiivistämisessä suomeksi. Kaikki sisältö on tarkistettu ja muokattu tekijän toimesta, ja työssä esitetyt näkemykset ja johtopäätökset ovat tekijän omia. Tekoälysovellus on toiminut työn tukena, ei tiedon lähteenä.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA MERKITYS

2.1 Aiheen ajankohtaisuus ja merkitys

Yrittäjyys on tärkeä osa suomalaista elinkeinoelämää, ja erityisesti yksinyrittäjyys on ollut kasvava ja pysyvä ilmiö viime vuosikymmeninä. Yksinyrittäjien asema työelämässä on kuitenkin usein haavoittuva, sillä yrittäjän toimeentulo ja yritystoiminnan jatkuvuus ovat vahvasti sidoksissa henkilöriskeihin, kuten sairastumiseen tai työkyvyn menetykseen. Samalla eläkeaikaan varautuminen jää monelle yksinyrittäjälle taka-alalle tai epäselväksi kokonaisuudeksi. Tämä opinnäytetyö tarkastelee yksinyrittäjien varautumista henkilöriskeihin ja tulevaan eläkeaikaan. Työssä pyritään ymmärtämään, millä tavoin yrittäjät kokevat oman asemansa, millaisia ratkaisuja he tekevät arjessaan ja mistä syistä varautuminen voi jäädä vähäiseksi tai toisaalta miksi toiset yrittäjät ovat paremmin tietoisia riskienhallinnasta.

2.2 Toimeksiantajan esittely Pohjola Vakuutus

Toimeksiantajana työssä toimii Suomalainen vahinkovakuutusyhtiö Pohjola Vakuutus Oy, joka toimii osana OP-ryhmää. Yhtiö tarjoaa vakuutuspalveluita sekä yksityishenkilöille että yritysasiakkaille eri puolella Suomea. Valikoimaan kuuluvat muuan muassa tapaturma-, liikenne-, omaisuus- ja yritysvakuutukset. Tässä opinnäytetyössä Pohjola Vakuutus toimii toimeksiantajana ja

yhteistyökumppanina, sillä tutkimusaihe liittyy yksinyrittäjien henkilöriskeihin ja eläkeikään varautumiseen – teemoihin, joihin yhtiö tarjoaa ratkaisuja omien palveluidensa kautta. Työn tavoitteena on kartoittaa Satakunnan alueen yksinyrittäjien keinoja varautua henkilöriskeihin ja eläkkeeseen, ja samalla tuottaa tietoa, jota yritys voi hyödyntää asiakasymmärryksensä ja palvelukehityksensä tukena.

2.3 Työn tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on vastata seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millä tavoin yksinyrittäjät varautuvat henkilöriskeihin?

Tämä kysymys tarkastelee, millaisia keinoja yksinyrittäjät käyttävät suojautuakseen sairastumisilta, työkyvyn menetykseltä tai muilta arkea ja liiketoimintaa uhkaavilta henkilökohtaisilta riskeiltä. Huomiota kiinnitetään erityisesti vakuutusten ja muiden omien toimien rooliin.

2. Miten yksinyrittäjät suunnittelevat ja varautuvat eläkeikään?

Tässä selvitetään, kuinka tietoisia yksinyrittäjät ovat eläketurvastaan ja millaisia ratkaisuja he ovat tehneet tai aikovat tehdä vanhuuden varalle. Tarkastelussa ovat niin lakisääteinen YEL-vakuutus, kuin muut täydentävät ratkaisut.

3. Mitkä tekijät vaikuttavat yksinyrittäjien päätöksiin varautua riskeihin ja eläkeikaan?

Tämä kysymys pureutuu yrittäjien tietoisuuteen, asenteisiin, resursseihin sekä muihin valintoihin vaikuttaviin tekijöihin. Tavoitteena on ymmärtää, miksi yrittäjät toimivat eri tavoin ja millaisia esteitä he arjessaan kohtaavat. Toisaalta selvitetään myös, miten erilaiset elämäntilanteet, yrittäjyyden muodot ja aiemmat kokemukset vaikuttavat varautumiseen.

Näiden tekijöiden tarkastelu auttaa hahmottamaan kokonaiskuvaa yksinyrittäjien päätöksenteosta ja tarjoaa arvokasta tietoa esimerkiksi vakuutus- ja eläketurvapalveluiden kehittämiseen heidän tarpeitaan vastaaviksi.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Yksinyrittäjyyden erilaiset muodot

Yksinyrittäjyys ei ole sidoksissa yhteen yritysmuotoon, vaan yksinyrittäjä voi harjoittaa toimintaansa useilla eri tavoilla. Yleisin yksinyrittäjän käyttämä yritysmuoto on toiminimi (virallisesti *yksityinen elinkeinonharjoittaja*), joka on helppo ja edullinen perustaa. Se sopii erityisesti pienimuotoiseen liiketoimintaan, jossa yrittäjä toimii omissa nimissään ja vastaa itse yrityksen veloista ja sitoumuksista. Yksinyrittäjä voi toimia myös osakeyhtiön kautta, jolloin yrityksellä on erillinen oikeushenkilöasema. Osakeyhtiö tarjoaa rajatun vastuun, eli yrittäjä ei henkilökohtaisesti vastaa yrityksen veloista. Tämä yritysmuoto sopii erityisesti silloin, kun tavoitteena on liiketoiminnan kasvattaminen tai mahdollisuus maksaa palkkaa itselleen säännöllisesti. (OP, 2025.)

Yksi vaihtoehto on myös toimia niin sanottuna kevytyrittäjänä, jolloin yrittäjä ei perusta omaa yritystä vaan laskuttaa asiakkaitaan laskutuspalvelun kautta. Tämä muoto soveltuu erityisesti sivutoimiseen tai aloittelevaan yrittäjyyteen, jossa halutaan testata liiketoimintaa ilman suuria hallinnollisia velvoitteita. Vaikka harvinaisempia yksinyrittäjyyden yhteydessä, myös kommandiittiyhtiö, avoin yhtiö ja osuuskunta voivat joissain tapauksissa toimia yksinyrittäjän juridisena rakenteena. Näissä muodoissa voi olla useampi perustaja tai jäsen, mutta käytännössä toimintaa voi hoitaa yksi vastuullinen henkilö. Vaikka yritysmuoto ja juridinen rakenne vaihtelevat, yksinyrittäjyyden ytimessä on itsenäinen vastuu liiketoiminnasta, päätöksenteosta ja riskienhallinnasta. (OP, 2025.)

3.2 Yksinyrittäjyys Suomessa

Suomen yrittäjien yksinyrittäjäraportin mukaan Suomessa oli yli 200 000 yksinyrittäjää keväällä 2024. Työttömien työnhakijoiden määrä samaan aikaan oli lähes vastaava. Yksinyrittäjien työllistävää merkitystä ei aina tunnisteta riittävästi, vaikka heidän yhteenlaskettu liikevaihtonsa on kymmeniä miljardeja. (Suomen Yrittäjät, 2024, s. 3.) Yksinyrittäjä on henkilö, joka vastaa itsenäisesti kaikista työtoimintaansa liittyvistä päätöksistä. Hänellä on täysi vapaus määrittellä, milloin työskennellään, mitä työtä otetaan vastaan ja mitä ei, milloin pidetään lomaa sekä miten työ suoritetaan. Yrittäjä vastaa itse myös verotuksesta, mikä tarkoittaa, että lakisääteiset velvoitteet hoidetaan omatoimisesti – usein kirjanpitäjän tuella. Yksinyrittäjänä toimimiseen liittyy laaja vastuu omasta toimeentulosta, työllistymisestä, vakuuttamisesta sekä eläketurvasta. Näiden vastuiden kokonaisuus voi monille muodostua merkittäväksi kynnykseksi yrittäjäksi ryhtymiselle. (Ropo, 2024, s. 12-14.)

Yksinyrittäjyys on ollut 2000-luvulla yksi merkittävimmistä työelämän muutostrendeistä. Vuosituhannen alussa yksinyrittäjiä oli Suomessa noin 123 000, mutta vuonna 2022 heidän määränsä oli noussut jo 194 000:een. (Suomen Yrittäjät, 2023, s. 3.) Tämä tekee yksinyrittäjyydestä yleisimmän yrittäjyyden muodon maassamme. Erityisesti laskutuspalveluiden käyttö on kasvattanut yksinyrittäjämäisesti toimivien määrää. Laskutuspalveluista käytetyimpiä ovat Ukko.fi-palvelu sekä Op-kevytyrittäjä-palvelu. (Bisnes, 2025.) Laskutuspalvelu mahdollistaa yrittäjämäisen toiminnan ilman omaa yritystä. Kevytyrittäjä myy palveluitaan asiakkaille ja käyttää laskutuspalvelua välittämään laskun, joka hoitaa puolestaan byrokratian, kuten palkanmaksun, verojen ja mahdollisen YEL-maksun. Palvelu perii yleensä noin 5 % palkkiota. Laskutuspalvelu sopii erityisesti silloin, kun yrittäminen on satunnaista eikä edellytä suuria hankintoja tai arvonlisäverottoman toiminnan hyödyntämistä. (Hiekkanen, K, 2025.)

Yksinyrittäjien merkitys ei rajoitu pelkästään suoranaiseen työllistävyyteen. He toimivat usein osana laajempia verkostoja, ostavat palveluita toisilta yrittäjiltä ja osallistuvat alihankintaan eri arvoketjuissa. Yhteiskunnallinen vaikutus ulottuu siis myös muihin yritystoiminnan osapuoliin. OECD:n (2020) tilastojen mukaan yksinyrittäjien osuus työllisyydestä on Suomessa korkein Pohjoismaista – noin 8,4 prosenttia. (Suomen Yrittäjät, 2023, s. 4.) Yksinyrittäjyys on usein elämäntapavalinta, johon liittyy myös riskejä. Vuoden 2022 Yksinyrittäjäkyselyn mukaan jopa 54 prosenttia vastaajista oli kokenut jaksamisen haasteita jossain vaiheessa yritystoimintaansa. Samalla 56 prosenttia yrittäjistä tavoittelee edelleen kasvua joko verkostoitumisen, uusien tuotteiden tai ensimmäisen työntekijän palkkaamisen kautta. (Suomen Yrittäjät, 2023, s. 5.)

3.3 Henkilöriskit yksinyrittäjän näkökulmasta

Yksinyrittäjän toiminta on vahvasti sidoksissa hänen omaan työpanokseensa ja terveyteensä. Henkilöriskit, kuten sairastuminen, tapaturma tai työkyvyn menettäminen osittain tai kokonaan voivat vaarantaa yritystoiminnan jatkuvuuden ja yrittäjän oman toimeentulon. Toisin kuin palkansaajalla, yksinyrittäjällä ei välttämättä ole automaattista turvaverkkoa tai säännöllistä tuloa erinäisten poissaolojen varalta. Tässä kappaleessa tarkastellaan keskeisiä henkilöriskejä, joihin yksinyrittäjien tulisi varautua sekä keinoja, mitä varautumisessa voitaisiin käyttää.

3.3.1 Sairastuminen ja työkyvyttömyys

Yksinyrittäjän sairastuminen voi aiheuttaa merkittäviä taloudellisia haasteita, sillä työnpanoksen keskeytyminen vaikuttaa suoraan yrityksen tulovirtaan. Palkansaajalla sairausajan palkka tai työterveyshuolto tuo usein turvaa, mutta yksinyrittäjällä riskit realisoituvat suuremmin. Yrittäjät voivat kuitenkin saada Kelasta (Kansaneläkelaitos) sairauspäivärahaa, mikäli he ovat vakuuttaneet itsensä yrittäjän eläkevakuutuksella (YEL). Sairauspäivärahan määrä riippuu YEL-työtulon suuruudesta. Matala työtulo johtaa hyvin pieneen päivärahakorvaukseen eikä täten välttämättä riitä kattamaan läheskään kaikkia

elinkustannuksia sairasloman aikana. (Kela, 2025.) Lisäksi Yrittäjän eläkelain mukainen vakuuttaminen kattaa myös työkyvyttömyyden riskin. Mikäli yrittäjä sairastuu tilapäisesti tai pysyvästi, hän voi olla oikeutettu työkyvyttömyyseläkkeeseen. YEL-vakuuttaminen siirtää täten osan työkyvyn menetyksen taloudellisesta riskistä sosiaaliturvajärjestelmän piiriin. (Juvonen ym., 2023, s. 93.)

Vakuutuseläkeyhtiö Ilmarisen mukaan eri toimialoilla on suuria eroja työkyvyttömyyden syissä. Tuki- ja liikuntaelinsairaudet ovat yleisiä fyysisesti kuormittavissa ammateissa, kun taas asiantuntijatyössä korostuvat mielenterveyden haasteet. Työkyvyttömyyden pitkittyessä yrittäjä voi olla oikeutettu myös kuntoutusetuuksiin tai työkyvyttömyyseläkkeeseen, mutta näiden ehtojen täyttyminen edellyttää usein pitkäjänteistä dokumentointia ja vahvaa vakuutus pohjaa. (Ilmarinen, 2024a.)

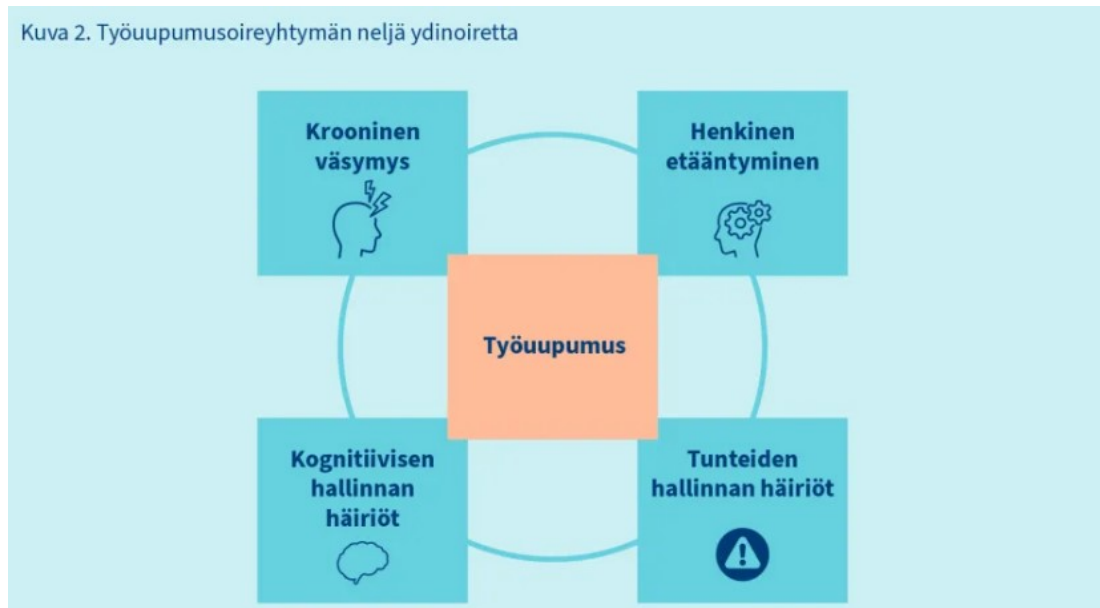
3.3.2 Tapaturmat ja työssä sattuvat vahingot

Tapaturma- ja työkykyriskit muodostavat keskeisen osan henkilöriskeistä, ja niiden hallinta liittyy sekä lakisääteisiin että vastuullisuuteen perustuvien velvoitteiden täyttämiseen. Vaikka lakisääteinen tapaturmavakuutus on pakollinen vain työntekijöille, voivat yrittäjät varautua näihin riskeihin vapaaehtoisella vakuutuksella, joka kattaa työ- ja vapaa-ajan onnettomuudet. Tämä turva ei ole vain henkilökohtainen, vaan se voi ehkäistä myös toiminnan keskeytyksiä tai lisäkustannuksia. (Juvonen ym., 2023, s. 88–89.) Yksinyrittäjät altistuvat työssään usein vastaaville riskeille kuin työntekijätkin, mutta ilman automaattista tapaturmavakuutusta. Esimerkiksi rakennus- ja hoiva-alan yrittäjät voivat kohdata erilaisia työympäristön vaaroja kuten liukastumisia, putoamisia tai raskaita nostoja. Toisaalta myös toimistotyötä tekevillä voi esiintyä rasitusvammoja tai stressiperäisiä oireita. Vuonna 2022 Suomessa sattui yhteensä 121 400 työtapaturmaa, joista osa kohdistui yksinyrittäjiin (Tilastokeskus, 2024.) Tapaturmavakuutuskeskuksen mukaan vuonna 2023 yksinyrittäjille sattui noin 5000 tapaturmaa, mikä kertoo siitä, että riski on merkittävä myös yrittäjän työnkuvassa. Yrittäjät voivat ottaa itselleen vapaaehtoisen

työtaturma- ja ammattitautilain mukaisen työajan vakuutuksen. Näin ollen vain osa yrittäjille sattuneista työtaturmista näkyy tilastoissa. (TVK, 2024.)

3.3.3 Mielenterveys ja jaksaminen

Työelämän muutokset, epävarmuus ja työn henkinen kuormittavuus ovat lisänneet mielenterveyteen liittyviä haasteita työkäisten keskuudessa. Vaikka työ tarjoaa monelle merkitystä, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä, siihen liittyy myös kasvavia odotuksia ja vaatimuksia, jotka voivat heikentää psyykkistä hyvinvointia. (THL, 2024.) Työstressi syntyy tilanteista, joissa yksilö kokee omat voimavaransa riittämättömiksi työn vaatimuksiin nähden. Työterveyslaitoksen mukaan pitkittynyt työstressi voi johtaa työuupumukseen, jota luonnehtivat krooninen väsymys, kyynistyminen, sekä tunteiden ja keskittymisen hallinnan vaikeudet. (Työterveyslaitos, n.d.) Työuupumusta luonnehtii neljä keskeistä ydinoiretta: krooninen väsymys, henkinen etääntyminen, tunteiden hallinnan häiriöt ja kognitiivisen hallinnan vaikeudet. Nämä oireet voivat esiintyä yksittäin tai samanaikaisesti, ja ne vaikuttavat suoraan työkykyyn ja elämänlaatuun. (Työterveyslaitos, n.d.) Kuvassa 1 on esitetty työuupumusoireyhtymän ydinoireet visuaalisesti. Työuupumus ei ole vain yksilön ongelma, vaan se heikentää työkykyä ja voi johtaa pidempisiin sairauspoissaoloihin tai jopa työkyvyttömyyteen. Yrittäjillä ja erityisesti yksinyrittäjillä riski jäädä ilman työyhteisön tukea, johtamisen ohjausta tai riittävää palautumista voi olla suurempi kuin palkansaajilla.

Kuva 1. Työuupumusoireyhtymän neljä ydinoiretta. (Työterveyslaitos (n.d.)

Työhyvinvoinnin heikkeneminen voi johtaa paitsi jaksamisen ongelmiin myös konkreettisiin kustannuksiin. Yhden sairauspäivän kustannus voi olla jopa 350 euroa, ja erityisesti avainhenkilöiden poissaolot voivat aiheuttaa merkittäviä häiriöitä liiketoiminnalle. (Juvonen ym., 2023, s. 89.) Ennaltaehkäisevä tuki ja mielen hyvinvointia tukevat palvelut, kuten työterveyshuolto, vertaistuki ja vakuutukset, voivat olla osa henkilöriskeihin varautumista. Psykkinen kuormitus ei ole pelkästään yksilöllinen vaan myös rakenteellinen haaste, jonka tunnistaminen ja lievittäminen vaativat toimenpiteitä sekä yhteiskunnan, organisaatioiden että yksilöiden tasolla.

3.4 Yksinyrittäjän eläketurva

Yksinyrittäjän eläketurva perustuu pääasiassa yrittäjän eläkelakiin, mikä velvoittaa yrittäjän ottamaan eläkevakuutuksen silloin, kun yrittäjätoiminta on riittävän laajaa ja jatkuvaa. YEL-työtulo on keskeinen määrittäjä paitsi tulevan eläkkeen, myös muun sosiaaliturvan, kuten sairaspäivärahan ja vanhempainpäivärahan kannalta. (Ilmarinen, n.d.-e) Käytännössä kuitenkin moni yksinyrittäjä aliarvioi YEL-työtulonsa, usein kustannussyistä tai tietämättömyyden vuoksi. Tämä voi johtaa siihen, että eläkekertymä jää vähäiseksi ja eläkeaikana tulotaso on huomattavasti matalampi kuin palkansaajilla. Lisäksi matala

YEL-työtulo heikentää yrittäjän sosiaaliturvaa työuran aikana. Moni yrittäjä täydentää lakisääteistä eläketurvaa vapaaehtoisin keinoin, kuten ottamalla yksityisen eläkevakuutuksen tai säästämällä itsenäisesti esimerkiksi sijoitusrahas-toihin. Tällaiset ratkaisut tarjoavat mahdollisuuden vaikuttaa omaan eläketurvaan joustavammin, mutta edellyttävät myös taloudellista suunnitelmallisuutta ja pitkäjänteisyyttä.

3.4.1 YEL-työtulon määrittäminen ja vaikutukset

Yrittäjän eläkevakuutuksen (YEL) perustana toimii YEL-työtulo, mikä yrittäjän on itse arvioitava. Työtulo ei perustu todellisiin tuloihin tai kirjanpidon lukuihin, vaan sen tulee vastata sellaista palkkaa, jonka yrittäjä voisi maksaa vastaavasta työstä ulkopuoliselle tekijälle. Haasteena on, että moni yksinyrittäjä arvioi työtulonsa alakanttiin, mikä heikentää merkittävästi niin sosiaaliturvaa kuin eläketurvaakin. Alhainen työtulo vähentää myös mahdollisuuksia kerryttää riittävää suojaa poikkeustilanteiden varalle. Tilastojen mukaan suuri osa yrittäjistä asettaa työtulonsa lähelle YEL-vakuuttamisen alarajaa, vaikka se ei usein vastaa työn todellista arvoa. (Ilmarinen, n.d.-d; Eläketurvakeskus, 2025.) Alla oleva taulukko kuvassa 2 havainnollistaa, miten yrittäjän ilmoittama YEL-työtulo vaikuttaa suoraan useisiin sosiaaliturvaetuuksiin, eläkkeen kertymään sekä vakuutusmaksuihin. Esimerkkeinä on käytetty eri työtulotasojen vaikutuksia vuoden 2025 lainsäädännön ja maksuprosenttien mukaan.

YEL-työtulon vaikutus etuuksiin, eläkkeeseen ja vakuutusmaksuun 2025

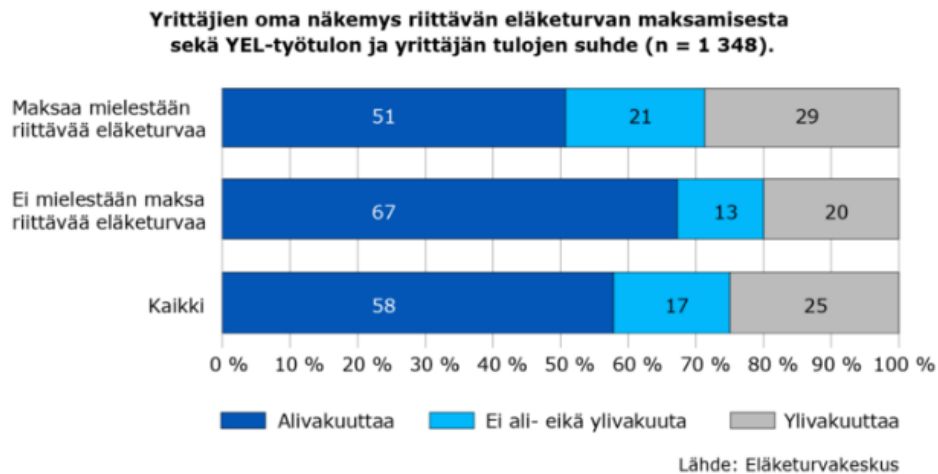
YEL-työtulo vuosi	Etuudet				Eläke		Vakuutusmaksut							
	Kelan sairauspäiväraha kk	Kelan vanhempienrahat kk	Yrittäjän ansiosid. työttömyyspäiväraha kk	Yrittäjän tapaturmapäiväraha kk	Eläkekertymä kun ikä vak. alkaessa		YEL-vakuutusmaksu				Aloittava yrittäjä -22 % (48 kk)			
					25 v. kk	35 v. kk	18-52 ja yli 63 -vuotiaat 24,10 %		53-63 -vuotiaat 25,60 %		18-52 ja yli 63 -vuotiaat 18,80 %		53-63 -vuotiaat 19,97 %	
9 208	800	800	0	767	702	491	2 220	185	2 352	196	1 728	144	1 836	153
13 000	800	800	0	1 083	990	690	3 132	261	3 324	277	2 448	204	2 592	216
15 128	882	882	1 007	1 261	1 150	810	3 648	304	3 876	323	2 844	237	3 024	252
20 000	1 167	1 167	1 190	1 667	1 530	1 070	4 824	402	5 124	427	3 756	313	3 996	333
25 000	1 458	1 458	1 378	2 083	1 910	1 330	6 024	502	6 396	533	4 704	392	4 992	416
30 000	1 642	1 750	1 565	2 500	2 290	1 600	7 236	603	7 680	640	5 640	470	5 988	499
35 000	1 704	2 042	1 753	2 917	2 670	1 870	8 436	703	8 964	747	6 576	548	6 984	582
40 000	1 767	2 333	1 940	3 333	3 050	2 130	9 636	803	10 236	853	7 524	627	7 992	666
45 000	1 829	2 618	2 074	3 750	3 430	2 400	10 848	904	11 520	960	8 460	705	8 988	749
50 000	1 892	2 784	2 157	4 167	3 810	2 670	12 048	1 004	12 804	1 067	9 396	783	9 984	832
55 000	1 954	2 951	2 240	4 583	4 190	2 940	13 260	1 105	14 076	1 173	10 344	862	10 980	915
60 000	2 017	3 118	2 324	5 000	4 570	3 200	14 460	1 205	15 360	1 280	11 280	940	11 976	998
65 000	2 079	3 284	2 407	5 417	4 960	3 470	15 660	1 305	16 644	1 387	12 216	1 018	12 984	1 082
70 000	2 142	3 436	2 490	5 833	5 340	3 740	16 872	1 406	17 916	1 493	13 164	1 097	13 980	1 165
75 000	2 204	3 540	2 574	6 250	5 720	4 000	18 072	1 506	19 200	1 600	14 100	1 175	14 976	1 248
80 000	2 267	3 644	2 657	6 667	6 100	4 270	19 284	1 607	20 484	1 707	15 036	1 253	15 972	1 331
85 000	2 329	3 748	2 740	7 083	6 480	4 540	20 484	1 707	21 756	1 813	15 984	1 332	16 968	1 414
90 000	2 392	3 852	2 824	7 500	6 860	4 800	21 696	1 808	23 040	1 920	16 920	1 410	17 976	1 498
95 000	2 454	3 956	2 907	7 917	7 240	5 070	22 896	1 908	24 324	2 027	17 856	1 488	18 972	1 581
100 000	2 517	4 061	2 990	8 333	7 630	5 340	24 096	2 008	25 596	2 133	18 804	1 567	19 968	1 664
110 000	2 642	4 269	3 157	9 167	8 390	5 870	26 508	2 209	28 164	2 347	20 676	1 723	21 960	1 830
120 000	2 767	4 477	3 324	10 000	9 150	6 400	28 920	2 410	30 720	2 560	22 560	1 880	23 964	1 997
140 000	3 017	4 894	3 657	11 667	10 680	7 470	33 744	2 812	35 844	2 987	26 316	2 193	27 960	2 330
160 000	3 267	5 311	3 990	13 333	12 200	8 540	38 556	3 213	40 956	3 413	30 072	2 506	31 944	2 662
209 125	3 881	6 334	4 809	17 427	15 950	11 160	50 400	4 200	53 532	4 461	39 312	3 276	41 760	3 480

Maksu 1, 2, 3, 4, 6 tai 12 erässä. Eräkuukauden valinta vaikuttaa maksuun. Kelan päivärahat määräytyvät yrittäjän vuositulon perusteella. Työttömyysturvan piiriin kuuluminen alaraja: työtulo on vähintään 15 128 €/vuosi. Taulukossa esitetty ansiopäiväraha edellyttää Yrittäjäkassan jäsenyyttä ja työssäoloehdon täyttymistä. Taulukon päivärahatiedot ovat ohjeellisia. Vanhuuseläkearviossa oletuksena on ansiotason kasvu reaalisesti 1,5 % vuodessa. Eläkearvio perustuu voimassa olevaan lainsäädäntöön ja siinä on huomioitu elinaikakertoimen vaikutus.

ILMARINEN

Kuva 2. YEL-työtulon vaikutus etuuksiin, eläkkeeseen ja vakuutusmaksuun 2025. (Ilmarinen, n.d.-c)

Useat tutkimukset osoittavat, että yrittäjät eivät useinkaan pidä YEL-järjestelmää kustannustehokkaana suhteessa saatavaan turvaan. Eläketurvakeskuksen (ETK) vuonna 2020 tekemän kyselytutkimuksen mukaan vain noin puolet yrittäjistä koki maksavansa itselleen riittävää eläketurvaa. Lisäksi lähes 60 % ilmoitti, että heidän YEL-työtulonsa oli matalampi kuin todelliset ansionsa, mikä viittaa järjestelmän koettuun epäoikeudenmukaisuuteen ja haluan minimoida vakuutusmaksuja. (ETK, 2020.) Alla oleva kuva 3 havainnollistaa yrittäjien omia kokemuksia eläketurvan tasosta ja työtulon suhteesta todellisiin tuloihin. Taulukon perusteella on ilmeistä, että yrittäjien luottamus järjestelmän tarjoamaan turvaan ei ole vahva. Tämä saattaa osaltaan selittää, miksi monilla yrittäjillä on taipumus valita matala työtulo tai täydentää turvaa muilla keinoin, kuten säästämisellä tai sijoittamisella.

Kuva 3. Yrittäjien oma näkemys riittävän eläketurvan maksamisesta sekä YEL-työtulon ja yrittäjän tulojen suhde (n= 1 348). (Eläketurvakeskus, 2020)

Ilmarisen taulukko osoittaa numeerisesti YEL-työtulon vaikutukset turvaan, kun taas ETK:n aineisto korostaa yrittäjien subjektiivista kokemusta järjestelmän toimivuudesta. Näiden rinnakkainen tarkastelu auttaa ymmärtämään sekä rakenteellisen että asenteellisen tason haasteita.

3.4.2 YEL-lakiuudistus lyhyesti ja sen vaikutukset yksinyrittäjiin

Vuoden 2023 alussa voimaan tullut YEL-uudistus on herättänyt laajaa keskustelua yrittäjien keskuudessa ja nostanut esiin myös virheellistä tietoa. Suomen Yrittäjien mukaan uudistuksen taustalla oli Finanssivalvonnan huomautus eläkeyhtiöiden vaihtelevista käytännöistä työtulon vahvistamisessa. Tämän seurauksena lainsäädäntöä täsmennettiin eduskunnassa Suomen Yrittäjien vaikuttamistyön jälkeen siten, että tarkastukset tehdään pitkällä siirtymäajalla ja aloittavien yrittäjien tilanne huomioidaan erityisesti. Uudistus ei muuttanut työtulon määritelmää, vaan täsmensi sen soveltamista: työtulo perustuu edelleen siihen palkkatasoon, jonka ulkopuoliselle työntekijälle olisi maksettava samasta työstä. Uudistus ei myöskään anna eläkeyhtiöille vapaita käsiä korottaa maksuja, vaan työtuloa voidaan nostaa enintään 4000 euroa kerrallaan ja yrittäjällä on oikeus esittää omat näkemyksensä sekä taloudelliset tunnuslukunsa päätöksenteon tueksi. Lakimuutos toi myös tarkempia ohjeita eläkeyhtiöille

päätöksenteon perustelemisesta ja yrittäjän antamien tietojen huomioimisesta. Uudistus toi läpinäkyvyyttä ja yhdenmukaisuutta järjestelmään, mutta vaatii edelleen aktiivista vuoropuhelua yrittäjän ja eläkeyhtiön välillä. (Makkula, 2023.)

YEL-uudistus on herättänyt laajaa keskustelua erityisesti pienituloisten yksinyrittäjien keskuudessa. Vaikka uudistuksen tavoitteena on turvata riittävä eläketurva ja yhdenmukaistaa eläkeyhtiöiden käytäntöjä, moni yrittäjä kokee korotetut YEL-työtulot taloudellisesti kohtuuttomina. Eläketurvakeskuksen mukaan vuonna 2023 noin 83 prosenttia tarkastetuista 56 000 yrittäjästä sai YEL-maksuunsa korotuksen, mikä kertoo uudistuksen laajasta vaikutuksesta. (TELA, 2025.) Kritiikkiä on esitetty erityisesti siitä, että järjestelmä ei aina ota huomioon yrittäjän yksilöllistä tilannetta, kuten toimialan kausiluonteisuutta tai pienimuotoista sivutoimintaa. Esimerkiksi Veritas Eläkevakuutus on todennut, että nykyinen työtulon määrittyslaskuri ei aina vastaa yrittäjän todellista työpanosta. (Yrittäjät, 2023.) Lisäksi yrittäjien huoli uudistuksen vaikutuksista näkyy julkisessa keskustelussa ja kansalaisaloitteissa, joissa vaaditaan tarkempaa arviointia ja kohtuullisuutta erityisesti pienyrittäjien näkökulmasta. (Hanen, n.d.) Vaikka YEL-uudistus parantaa järjestelmän läpinäkyvyyttä, se vaatii edelleen kehittämistä, jotta se vastaisi paremmin yrittäjien erilaisten elämäntilanteiden ja tulotason todellisuutta.

3.5 Riskienhallinnan ja varautumisen menetelmät

Yksinyrittäjän toimintaan liittyy monia henkilöriskejä, kuten sairastuminen, tapaturmat, työkyvyn menettäminen tai ennenaikainen eläköityminen. Näihin riskeihin varautuminen on olennainen osa yrittäjän taloudellista suunnittelua ja riskienhallintaa. Yksinyrittäjät kantavat usein vastuun yksin kaikista yrityksen tehtävistä. Tällöin esimerkiksi sairastuminen tai poissaolo voi pysäyttää koko liiketoiminnan. Pienyrityksissä henkilöstöriskit korostuvat, koska toiminta nojaa usein muutamaankin tai vain yhteen avainhenkilöön. Varautuminen esimerkiksi työkyvyttömyyteen voi siis olla ratkaisevaa yrityksen jatkuvuuden kannalta. (Juvonen ym., 2023, s. 80–82.) Tämän luvun tavoitteena on tarkastella niitä

menetelmiä, joilla yksinyrittäjä voi suojautua näitä riskejä vastaan. Keskeisiä keinoja ovat vakuutukset sekä muut taloudelliset varautumismuodot, kuten säästäminen ja sijoittaminen.

3.5.1 Vapaaehtoiset vakuutukset henkilöriskien varalle

Vakuutukset muodostavat monelle yksinyrittäjälle ensisijaisen turvaverkon ylittävien henkilökohtaisten riskien varalle. Lakisääteinen YEL-vakuutus määrittää sosiaaliturvan perustan, mutta sen riittävyys on usein rajallinen. Tästä syystä vapaaehtoiset vakuutukset voivat täydentää yrittäjän turvaa olennaisesti.

Keskeisiä vapaaehtoisia vakuutusmuotoja ovat:

- Tapaturmavakuutus, joka kattaa äkilliset fyysiset vammat työssä tai vapaa-ajalla.
- Sairauskuluvarakuutus, joka mahdollistaa nopeamman hoitoon pääsyn yksityisellä sektorilla ja vähentää hoitokuluista aiheutuvaa taloudellista kuormitusta.
- Työkyvyttömyysvakuutus, joka turvaa yrittäjän toimeentuloa, jos työkyky menetetään tilapäisesti tai pysyvästi.
- Henkivakuutus, joka tuo turvaa yrittäjän perheelle tai lähipiirille yrittäjän kuoleman varalta.

Monet yrittäjät eivät ole täysin tietoisia vakuutustensa kattavuudesta tai siitä, millaista turvaa he todella tarvitsevat. Opinnäytetyötä varten teetettyyn kyselytutkimukseen vastanneista 65 prosentilla oli jokin henkilöriskeihin liittyvä vakuutus, mutta lähes puolet koki, ettei osaa arvioida omaa vakuutusturvatarvettaan. Vakuutusyhtiöt, kuten Pohjola Vakuutus Oy, tarjoavat yksinyrittäjille räätälöityjä ratkaisuja ja neuvontaa riskien kartoittamiseen. Henkilöriskeihin

varautuminen vakuuttamisen keinoin on tärkeä osa yrittäjän taloudellista jatkuvuutta ja turvallisuutta.

3.5.2 Muut taloudelliset varautumiskeinot

Yrittäjien keskimääräinen eläkeikä on noin 18–19 vuotta, ja eliniän pidentyessä tämä aika on kasvussa. Eläketurvakeskuksen mukaan yrittäjien työura päättyy keskimääräistä useammin työkyvyttömyyteen, ja noin 12 % YEL-eläkkeelle siirtyneistä on jäänyt pois työstä juuri työkyvyn menetyksen vuoksi. Tästä syystä riittävä eläketurva on yksinyrittäjälle olennainen osa varautumista vanhuuteen ja riskeihin. Moni yrittäjä ilmoittaa varautuvansa vanhuuteen säästämällä, sijoittamalla tai investoimalla yritykseensä. Vaikka omatoimisuus voi tuoda joustavuutta, harva yksityinen ratkaisu kattaa koko elinaikaa, toisin kuin YEL. Pieni työtulo johtaa myös pienempään eläkkeeseen ja voi vaikeuttaa toimeentuloa pitkässä eläkeajassa. Siksi ajantasainen ja realistinen YEL-työtulo on edelleen keskeinen elementti kokonaisvaltaisessa varautumisessa. (Salonen, 2024.)

Yrittäjän eläketurva rakentuu ensisijaisesti lakisääteisen YEL-vakuutuksen varaan, mutta sen rinnalle on tarjolla useita täydentäviä ratkaisuja. Vapaaehtoiset yksilölliset ja ryhmäeläkevakuutukset sekä muut pitkäaikaissäätämisen välineet, kuten sijoitusvakuutukset ja PS-tilit (pitkäaikaissäätämisen tilit), tarjoavat mahdollisuuden räätälöidä eläketurvaa omiin tarpeisiin. Vapaaehtoisten vakuutusten etuna on maksujen joustavuus, sijoitusvaihtoehdot ja verohyödyt, mutta niihin liittyy myös kustannuksia ja sijoitusriskejä. YEL-työtulon oikea mitoitus on keskeistä paitsi tulevan eläkkeen, myös muun sosiaaliturvan kannalta. Kokonaisuutta optimoitaessa on tärkeää huomioida elämäntilanteen, yritysmuodon ja liiketoiminnan kehitysvaiheen vaikutukset sekä päivittää järjestelyt tarvittaessa. Parhaimmillaan yrittäjän eläketurva muodostuu YEL:n ja harvituusti valittujen lisäratkaisujen yhdistelmästä. (Oindex, 2025.)

Vuonna 2022 toteutetun yrittäjägallupin mukaan 60 prosenttia pk-yrittäjistä sijoittaa henkilökohtaisesti ja 21 prosenttia yrityksensä kautta, tärkeimpänä

motiivinaan varautuminen vanhuudenturvaan (72 %). Suosituimmat sijoituskohteet olivat suomalaiset osakkeet (50 %) ja osakerahastot (45 %), kun taas ulkomaalaisiin osakkeisiin, korkorahastoihin, asuntoihin, metsään ja eläkevaakuutuksiin sijoitettiin harvemmin. Sijoitusstrategioissa yrittäjät suosivat maltillista linjaa (48 %), kasvuhakuisesti sijoitti 26 % ja varovaisesti 17 %. Sijoitusvarallisuus painottui useimmiten alle 50 000 euron tasolle (39 %), mutta alle 40- ja yli 60-vuotiailla oli keskimäärin enemmän sijoitettua pääomaa. Gallup osoittaa myös, että nuoremmat yrittäjät painottavat aiempaa vahvemmin omaehtoista taloudellista varautumista tulevaisuuteen. (Mandatum, 2022.)

4 LÄHESTYMISTAPA JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimuksellinen kehittämistyö saa alkunsa tavallisesti tarpeesta kehittää jotakin olemassa olevaa tai halusta vaikuttaa muutokseen. Sen tavoitteena on löytää ja ottaa käyttöön uusia toimintatapoja tai ratkaisuja, koska kehittämisen kohteena olevat tahot odottavat konkreettisia parannuksia tai käytännön hyötyjä. Kehittämisprosessin lähtökohtana on tunnistaa selkeästi se ilmiö tai toiminta, jota halutaan kehittää ja ymmärtää sen eri osa-alueet. Kun kehittämiskohde on määritelty, ryhdytään keräämään siihen liittyvää tietoa, joka tukee kehittämistyötä. (Ojasalo ym., 2015, s. 24-26.) Tällä työlläni haluan tuoda yksinyrittäjien ääntä paremmin kuuluviin ja tarjota käytännönläheistä tietoa siitä, miten he voivat varautua henkilökohtaisiin riskeihin ja eläkeikaan. Tutkimukseni ei ainoastaan kuvaa nykytilannetta, vaan pyrkii tuomaan esiin yrittäjien omat kokemukset, tarpeet ja näkemykset – juuri sieltä, missä arjen päätökset tehdään. Uskon, että työn tuottamat havainnot voivat toimia konkreettisena tukena sekä yksittäisille yrittäjille että heitä palveleville organisaatioille, kuten vakuutusyhtiöille, kehittäen ymmärrystä siitä, miten riskienhallintaa ja eläketurvaa voidaan aidosti tukea yrittäjän näkökulmasta.

4.1 Tutkimuksen suunnittelu

Tämän opinnäytetyön tutkimus tehdään tapaustutkimuksena, sillä tarkoitus on selvittää erilaisia käytännön haasteita ja ongelmia ja löytää niihin erilaisia ratkaisuja ja toimintatapoja. Tapaustutkimus soveltuu tilanteisiin, joissa pyritään ymmärtämään ilmiöitä konteksteissaan ja vastaamaan kysymyksiin ”miten?” ja ”miksi?”. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, miten yksinyrittäjät varautuvat henkilöriskeihin ja eläkeaikaan huomioiden paikalliset, sosiaaliset ja ajalliset tekijät. Menetelmän avulla pyritään tuottamaan käytännönläheistä ja sovellettavaa tietoa kehittämisen tueksi. (Ojasalo ym., 2015, s. 52-53.) Tapaustutkimuksen tarkoituksena ei ole vielä varsinaisesti toteuttaa muutosta tai kehittää valmista ratkaisua, vaan sen avulla pyritään tuottamaan kehittämisideoita ja ehdotuksia tunnistettuun ongelmaan (Ojasalo ym., 2015 s. 37). Tutkimuksen tulos voi tukea ja auttaa yrittäjien omaa päätöksentekoa, että erilaisten palveluiden kehittämistä heidän tarpeidensa mukaisiksi.

Työn tarkoitus on tutkia Satakunnan alueen yksinyrittäjien erilaisia keinoja ja tapoja varautua henkilöriskeihin sekä eläkkeeseen. Tutkimuksen avulla pyritään selvittämään minkälaisia haasteita yksinyrittäjät kokevat työssään ja elämässään ja mitkä asiat auttaisivat yrittäjiä parantamaan omaa liiketoimintaansa ja vähentämään riskejä. Työ on toimeksiantaja Pohjola Vakuutus Oy:lle hyödyllinen, mutta ennen kaikkea se tukee yksinyrittäjien toimintaa ja selvittää yleistä käsitystä tutkittavan aiheen saralla. Tutkimuksessa käytetään tutkimusmenetelminä kyselylomaketta sekä kolmen yksinyrittäjän haastattelua. Kyselylomakkeen vastausten analysoinnin jälkeen toteutetaan haastattelut ja haastattelujen myötä yritetään löytää erilaisia näkökulmia kyselytutkimuksessa nousseisiin asioihin.

4.2 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksessa on huomioitu eettiset periaatteet sekä kyselytutkimuksen että haastattelujen osalta. Kyselylomakkeessa kerrottiin selkeästi, että vastaaminen on anonyymia ja vastaajien henkilötietoja ei kerätä tai käytetä tutkimuksen ulkopuolisiin tarkoituksiin. Haastatteluihin osallistuneiden anonymiteetti

varmistettiin siten, ettei työssä mainita nimiä, yrityksiä tai muita tunnistettavia yksityiskohtia – ainoastaan toimiala ja yrittäjäkokemus mainitaan yleisellä tasolla. Haastattelut toteutettiin kasvokkain ja ne äänitettiin haastateltavien suostumuksella. Haastattelun alussa kerrottiin, että heidän näkemyksiään käytetään vain tutkimuksen analyysiosassa ja että heidän henkilöllisyytensä pysyy salassa. Kaikki tutkimukseen osallistuneet osallistuivat vapaaehtoisesti, ja heitä informoitiin tutkimuksen tarkoituksesta, käyttöyhteydestä ja luottamuksellisuudesta ennen vastaamista.

4.3 Kyselylomake

Yksi yleisimmistä tiedonkeruumenetelmistä yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa on kysely. Sen avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto tehokkaasti suurelta joukolta vastaajia. Kysely on menetelmänä nopea, kustannustehokas ja mahdollistaa useiden eri asioiden kartoittamisen samanaikaisesti. Kyselyt tuottavat runsaasti kvantitatiivista dataa, jota voidaan analysoida valmiiden tilastollisten menetelmien, ohjelmistojen (esim. Excel) ja raportointitapojen avulla. Menetelmän heikkoutena pidetään usein tuotetun tiedon pinnallisuutta. Lisäksi on vaikea arvioida, kuinka vakavasti vastaajat suhtautuvat kyselyyn, kuinka onnistuneita vastausvaihtoehdot ovat tai miten perehtyneitä vastaajat ovat tutkittavaan aiheeseen. Kyselyä voidaan toteuttaa monin eri tavoin, kuten postitse, sähköpostin kautta tai verkkopohjaisesti. Se soveltuu hyvin erilaisten ilmiöiden tutkimiseen, kunhan tutkittavasta aiheesta on olemassa riittävästi aiempaa tietoa. Kyselyn onnistuminen edellyttää huolellista suunnittelua, erityisesti kysymysten ja vastausvaihtoehtojen osalta, jotta saatu aineisto olisi mahdollisimman luotettavaa ja käyttökelpoista. (Ojasalo ym., 2014, s. 121-122.) Porin yksinyrittäjille lähetettiin verkossa kyselylomake, jossa kysyttiin miten he tällä hetkellä ovat varautuneet henkilöriskeihin ja eläkeaikaan. Kysely välitettiin suoraan vastaajille Porin Yrittäjien yhteyshenkilön kautta. Lomakekyselyn tarkoitus on saada hahmotus kokonaistilanteesta yrittäjien suhtautumisesta oman työnsä ja tulevaisuuden riskeihin. Lomakekysely tehtiin suurelle otannalle, sillä tietoa haluttiin paljon. Tämän jälkeen vasta tehtiin haastattelut osittain kyselytutkimuksen tulosten perusteella. Haastattelujen on tarkoitus

tuottaa syvällisempää tietoa yksinyrittäjien tilanteesta Satakunnassa ja yleisesti.

4.4 Haastattelut

Haastattelu on yksi yleisimmistä menetelmistä sekä tutkimus- että kehittämissyössä. Se soveltuu hyvin monenlaisiin kehittämistehtäviin, sillä sen avulla voidaan nopeasti kerätä syvällistä tietoa tutkimusaiheesta. Haastattelu on erityisen hyödyllinen silloin, kun halutaan tuoda yksilön ääni esiin – antaa tutkittavalle mahdollisuus kertoa omista kokemuksistaan ja näkemyksistään mahdollisimman vapaasti. Usein on myös tarkoituksenmukaista yhdistää haastattelu muihin menetelmiin, sillä ne täydentävät toisiaan ja voivat tuottaa monipuolisempaa aineistoa. Haastattelun rooli voi tällöin olla esimerkiksi tarkentaa tai syventää jo olemassa olevaa tietoa. Tässä työssä käytetään strukturoitua haastattelun muotoa (lomakehaastattelu), jossa kaikille haastateltaville esitetään samat kysymykset samassa järjestyksessä. Tämä menetelmä valittiin, koska se sopii hyvin yhteen aiemmin kerätyn laadullisen aineiston kanssa ja tukee sen analysointia. Haastattelujen äänittäminen on tärkeää, sillä se vapauttaa haastattelijan keskittymään tilanteen havainnointiin ja vuorovaikutukseen. Äänite toimii myöhemmin muistivälineenä ja helpottaa tilanteiden tulkitusta. Haastattelut litteroidaan eli kirjoitetaan auki. Tässä työssä käytetään sisällöllistä litterointia, jossa tarkka sanamuoto ei ole olennaista, vaan paino on vastausten merkitysisällössä. (Ojasalo ym., 2014, s. 106-107.)

5 TUTKIMUSTULOKSET - KYSELYTUTKIMUS

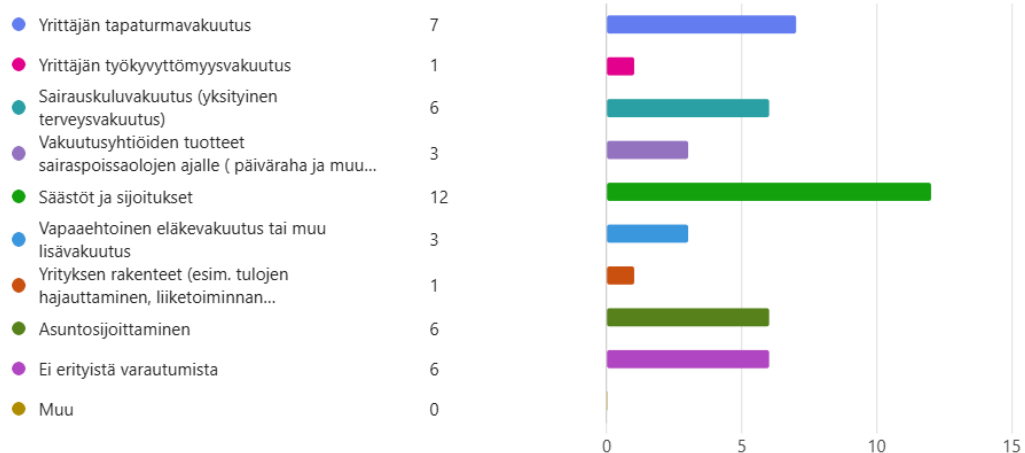
5.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselyyn vastasi 21 yksinyrittäjää Porista. Sukupuolijakauma oli hieman naisvaltainen. Ikäjakauma painottui 26–35-vuotiaisiin, mutta mukana oli myös sekä nuorempia että iäkkäämpiä yrittäjiä. Koulutustasossa korostui ammatillinen koulutus, mutta mukana oli myös korkeakoulutettuja. Toimialat jakautuivat laajasti – eniten edustettuna olivat perinteiset palvelualat, luovat alat ja finanssiala. Suurin osa ilmoitti liikevaihdokseen 20 000–100 000 euroa, mikä viittaa vakiintuneeseen mutta pienimuotoiseen liiketoimintaan. Kysely lähetettiin suurelle joukolle yksinyrittäjiä (450), mutta vastausmäärä jäi todella pieneksi. Yksi todennäköinen syy pieneen vastausaktiivisuuteen oli samaan aikaan käytävät alue- ja kunnallisvaalit.

5.2 Varautuminen henkilöriskeihin

Sairaus- ja työkyvyttömyysriskeihin varauduttiin useimmiten säästöillä, sijoituksilla sekä yrittäjän tapaturmavakuutuksella. Kolmannes vastaajista ilmoitti, ettei ollut erityisesti varautunut henkilöriskeihin. Silti 71 % piti varautumista tärkeänä tai erittäin tärkeänä, mikä viittaa siihen, että tietoisuus riskeistä on olemassa mutta toteutus puuttuu monelta. Kuva 4 havainnollistaa yrittäjien varautumisen sairauden tai työkyvyttömyyden aiheuttamiin riskeihin.

6. Miten olet varautunut sairauden tai työkyvyttömyyden aiheuttamiin riskeihin? (monivalinta, useampi vaihtoehto mahdollinen):

Kuva 4. Yrittäjien varautuminen sairauteen tai työkyvyttömyyteen. (Forms-ky-sely, 2025)

Esteiksi varautumiselle koettiin erityisesti taloudelliset syyt, tiedon puute sekä ajankäyttö. Noin puolet vastaajista koki tietävänsä riittävästi vaihtoehdoista, kun taas toinen puoli ei. Tämä kertoo selvästä informaatiotarpeesta ja madallettavan kynnyksen tarpeesta. On hyvä huomioida, että riskien kokeminen ja arviointi on hyvin yksilöllistä. Henkilö voi painottaa enemmän seurauksia kuin todennäköisyyttä, jolloin riski tuntuu uhkaavammalta – tai toisaalta vähätellä riskiä, jos sitä ei osaa yhdistää omaan arkeen. Riskien arviointiin vaikuttavat yksilölliset tekijät kuten ikä, koulutustaso ja aikaisemmat kokemukset, mikä osaltaan selittää vastauksissa ilmenneen hajonnan varautumisasteessa. (Juvonen ym., 2023, s. 14–16.)

5.3 Varautuminen eläkeikaan

YEL-vakuutuksen riittävyyttä arvioitiin yleisesti kriittisesti: vain yksi vastaaja piti sitä erittäin riittävänä, kun taas yli puolet piti sitä riittämättömänä, kuten kuvasta 5 voidaan todeta. Suurin osa yrittäjistä koki ymmärtävänsä YEL-vakuutuksen matalan tason riskit hyvin. Eläkesuunnittelua oli täydentänyt noin puolet vastaajista. Suosituimpia keinoja kuvan 6 mukaan olivat sijoitukset, säästötilit ja sijoitusasuntojen vuokratulot. Vapaaehtoiset eläkevakuutukset olivat

vähemmän suosittuja. Useat vastaajat pitivät suunnitelmaansa riittävänä, mutta neljännes ilmoitti tarvitsevansa konkreettista neuvontaa. Noin viidennes ei ollut miettinyt asiaa vielä lainkaan.

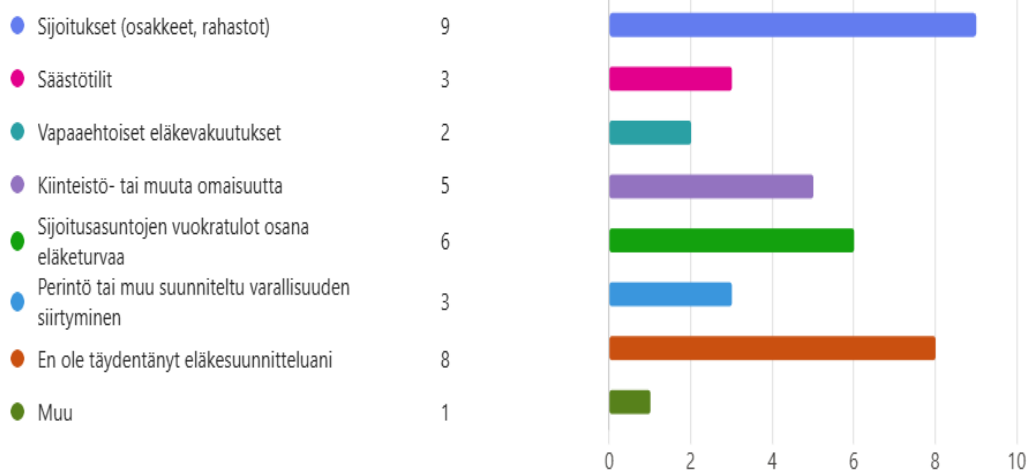
10. Kuinka korkeaksi arvioit yrittäjän eläkevakuutuksen (YEL) kattavuuden tulevaisuuden toimeentulosi kannalta?

● Erittäin riittämätön ● Melko riittämätön ● Kohtalainen ● Melko riittävä ● Erittäin riittävä

Kuva 5. Arvio eläkevakuutuksen kattavuudesta tulevaisuudessa. (Forms-kysely)

12. Oletko täydentänyt eläkesuunnitteluasi ja jos kyllä, mitä keinoja olet käyttänyt? (Voit valita useamman vaihtoehdon)

Kuva 6. Eläkesuunnittelun täydentämisen vaihtoehdot. (Forms-kysely, 2025)

5.4 Näkemykset ja asenteet

Lähes kaikki vastaajat pitivät taloudellista varautumista tärkeänä. Yrittäjän asemaa sosiaaliturvassa pidettiin useimmiten riittämättömänä tai epätasa-arvoisena palkansaajiin verrattuna, kuten kuva 7 osoittaa. Usein yrittäjä koetaan vastuulliseksi oman turvansa rakentajana.

15. Minkälaisena näet yrittäjien aseman sosiaaliturvan suhteen Suomessa?

Kuva 7. Näkemys yrittäjien sosiaaliturvasta Suomessa. (Forms-kysely, 2025)

Varautumisen motivaattoreina korostuivat taloudellinen turva, perheen toimeentulo sekä varallisuuden kasvattaminen. Esteinä nähtiin erityisesti ajankäytön haasteet, taloudelliset rajoitteet ja tiedon puute. Usea vastaaja kuvasi, kuinka asia jää ”hoitamatta vaikka pitäisi”.

6 HAASTATTELUT

Haastatteluja tehtiin Satakunnan alueella huhti- ja toukokuun aikana yhteensä kolme kappaletta. Haastateltavien nimiä ja yrityksiä ei kerrota työssä anonymiteetin vuoksi. Haastateltavat valikoituivat tekijän oman yrittäjyysverkoston kautta ja vapaaehtoisten löytäminen oli kohtuullisen helppoa. Haastateltavat toimivat kaikki yksinyrittäjinä ja eri toimialoilla. Haastattelu toteutettiin

strukturoituna lomakehaastatteluna, jossa yrittäjiltä kysyttiin samat 15 kysymystä. Kysymykset oli jaettu viiteen teemaan: taustatiedot, varautuminen henkilöriskeihin, varautuminen eläkeaikaan, ajatuksia tulevaisuudesta ja tuen tarpeesta sekä loppukysymys. Haastatteluaineisto äänitettiin iPhoneen puhelimeen, josta haastattelut litteroitiin tutkimuksen kannalta järkevään muotoon analysoinnin tueksi. Seuraavassa kappaleessa käydään läpi teema kerrallaan ja tuodaan esiin, että mitä vastauksista ilmeni. Yrittäjille esitetyt kysymykset ovat työn liitteenä.

6.1 Haastateltavien taustatiedot

Kaikki haastatellut toimivat palvelualoilla tai asiantuntijatehtävissä. Yrittäjyyskokemus vaihteli reilusta vuodesta yli 25 vuoteen. Yrittäjyyden taustalla vaikuttivat muun muassa halu vaikuttaa omaan työaikaan ja toimintatapaan, itsenäisyyden kaipuu, taloudelliset tavoitteet sekä kiinnostus ratkaista olemassa olevia ongelmia. Kahdella vastaajalla taustalla oli myös perheestä saatu yrittäjähenkinen arvomaailma.

6.2 Varautuminen henkilöriskeihin

Kaikki haastatellut olivat varautuneet ainakin jollain tasolla sairastumisen tai työkyvyn menettämisen varalta. Kaksi vastaajaa turvautui vapaaehtoiisiin vakuutuksiin ja säästöihin. Kolmas vastaaja yhdisti yrittäjyyteen palkkatyön, joka tarjosi vakaamman toimeentulon ja turvan. Riskienhallinta yritystoiminnan näkökulmasta koettiin tarpeelliseksi, mutta pienemmissä yrityksissä sen rooli nähtiin myös rajallisena – varsinkin jos toiminta oli vasta alkuvaiheessa tai siihen ei liittynyt merkittäviä kuluja. Kaikilla vastaajilla oli vahva tai riittävä tietopohja vakuutuksista ja muista varautumiskeinoista. He kokivat saavansa tarvittaessa tukea lähipiiristään, asiantuntijoilta tai eri tukiorganisaatioista. Neuvontaa oli saatu etenkin vakuutusyhtiöiltä, kirjanpitäjiltä ja yrittäjäjärjestöiltä, mutta yksi vastaajista korosti, ettei varsinaiselle ulkopuoliselle tuelle ollut ollut tarvetta – oma tietotaito ja verkostot olivat riittäneet. Sairastumisen vaikutukset yritystoimintaan nähtiin hyvin eri tavoin. Yksi yrittäjistä koki, ettei lyhytaikaisella

sairastumisella olisi suurta vaikutusta toimintaan, koska siihen oli varauduttu sekä varastoinnin että vakuutusten keinoin. Toinen taas piti sairastumista vakavana uhkana, joka vaikuttaisi merkittävästi niin yritykseen kuin omaan arkeen. Kolmannella yrittäjällä oli mahdollisuus tukeutua yrityksen toiseen osakkaaseen sekä omaan taustalla olevaan palkkatyöhön, mikä lievensi huolta yritystoiminnan jatkuvuudesta.

6.3 Varautuminen eläkeaikaan

Eläkkeeseen varautuminen tapahtui pääosin omien säästöjen, sijoitusten ja vapaaehtoisten eläkevakuutusten kautta. Yrittäjät olivat aktiivisesti kehittäneet taloudellista tulevaisuuttaan esimerkiksi kiinteistösijoitusten ja sijoitussalkkujen avulla. Kaikki suhtautuivat kriittisesti lakisääteiseen YEL-järjestelmään. YEL nähtiin tehottomana ja kalliina suhteessa saatavaan hyötyyn. Kritiikki kohdistui erityisesti työtulon määrittelyn epäoikeudenmukaisuuteen, korkeisiin maksuihin ja järjestelmän tarjoamaan turvan alhaiseen tasoon. Varautumista rajoittavina tekijöinä mainittiin muun muassa perhe-elämän kulut ja yritystoiminnan alkuvaihe. Kuitenkin kaikki vastaajat olivat käynnistäneet tai ylläpitivät aktiivista säästämistä tai sijoitustoimintaa. Konkreettiset eläkesuunnitelmat vaihtelivat – yksi suunnitteli mahdollisesti yrityksen myyntiä, toinen aikoi sopeuttaa elämäntyyliään kertyneiden varojen mukaan, ja kolmas keskittyi sijoitusten tuottoihin ja jatkuvaan oman osaamisen kehittämiseen.

6.4 Tulevaisuus ja tuen tarve

Tulevaisuudennäkymät olivat pääsääntöisesti myönteisiä ja realistisia. Yrittäjät halusivat kasvattaa tai kehittää toimintaansa, mutta ilman painetta. Yksi haastateltavista toivoi yrityksensä kasvavan myyntikuntoon, toinen suunnitteli joustavaa sopeutumista liiketoiminnan muutoksiin ja kolmas oli tyytyväinen nykytilanteeseen, jossa myös mahdollisuudet laajentaa toimintaa olivat olemassa. Tukipalveluista ja tiedon tarpeesta oltiin hieman eri linjoilla. Yksi vastaajista koki tarjonnan riittäväksi ja helposti saavutettavaksi, kun taas kaksi muuta nosti esiin tarpeen lisätä taloudellista ja riskienhallintaan liittyvää opetusta jo

varhaisessa vaiheessa – esimerkiksi kouluissa ja kotikasvatuksessa. Yrittäjyyteen liittyvien taloustaitojen omaksuminen nähtiin tärkeänä pitkän aikavälin varautumisen kannalta. Kehitysehdotuksia vakuutusyhtiöille ja viranomaisille tuli useita. Erityisesti YEL-järjestelmän uudistustarve nousi esiin kaikissa vastauksissa. Lisäksi toivottiin, että yrittäjillä olisi enemmän omaa vastuuta ja vapautta eläkevarojen hallinnoinnissa. Verotuksen osalta esitettiin kevennyksiä ja investointeihin kannustavia ratkaisuja, kuten porrastettu yhteisöveromalli.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

7.1 Tutkimusten yhteenveto

Tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin yksinyrittäjien varautumista henkilöriskeihin ja eläkeikaan Satakunnan alueella. Tutkimus yhdisti kyselytutkimuksen sekä laadulliset haastattelut, joiden avulla muodostettiin monipuolinen kuva yrittäjien arjen ratkaisusta, tietoisuudesta ja asenteista. Kyselytutkimuksen perusteella suurin osa vastaajista oli tietoisia henkilöriskeistä ja piti varautumista tärkeänä, mutta käytännön toimenpiteet eivät kaikilla olleet toteutuneet vastaavalla tasolla. Esteiksi mainittiin erityisesti taloudelliset syyt ja ajanpuute. Eläkkeeseen varautumisen osalta lakisääteinen YEL-vakuutus koettiin lähes yksimielisesti riittämättömäksi, ja vaihtoehtoisia keinoja kuten sijoituksia ja säästöjä hyödynnettiin vaihtelevasti. Haastattelut täydensivät tätä kokonaiskuvaa: niissä nousi esiin vahva kriittisyys YEL-järjestelmää kohtaan, mutta myös aktiivinen halu kantaa vastuu omasta turvasta esimerkiksi vapaaehtoisten vakuutusten tai sijoitustoiminnan keinoin. Haastattelut kokivat, että yrittäjän tulee itse olla aktiivinen varautumisessa, mutta toisaalta toivoivat myös lisää konkreettista tukea, ymmärrettävää tietoa ja rakenteita, jotka mahdollistavat paremmat päätökset. Yhteisesti sekä kyselyt että haastattelut osoittivat, että yksinyrittäjien varautuminen on hyvin yksilöllistä ja sidoksissa elämäntilanteeseen, kokemukseen sekä resursseihin. Tietoisuuden taso on kohtuullinen,

mutta konkreettisten toimenpiteiden osalta on edelleen paljon kehittämisen varaa.

7.2 Suositukset yksinyrittäjille

Tutkimuksen perusteella yksinyrittäjien olisi tärkeää:

- Arvioida säännöllisesti omaa riskienhallintaansa: erityisesti vakuutusten kattavuus ja YEL-työtulon realistinen taso vaikuttavat suoraan turvaan.
- Hyödyntää asiantuntijaverkostoja: kirjanpitäjät, vakuutusasiantuntijat ja yrittäjäjärjestöt voivat tarjota tukea suunnitteluun ja päätöksentekoon.
- Aloittaa eläkeaikaan varautuminen mahdollisimman varhain: pienilläkin summilla aloitettu pitkäjänteinen sijoittaminen tai säästäminen auttaa turvaamaan tulevaisuutta.
- Osallistua koulutuksiin ja vertaistukeen: erityisesti taloudellinen suunnittelu, verotus ja varautuminen ovat teemoja, joista yksinyrittäjät hyötyvät pitkäjänteisesti.

Yrittäjän oman vastuun korostaminen ei tarkoita, että varautumisen pitäisi tapahtua yksin – päinvastoin, tukiverkostojen hyödyntäminen on keskeinen osa kestävästä yrittäjyydestä.

7.3 Suositukset toimeksiantajalle

Pohjola Vakuutus Oy voi hyödyntää tutkimuksen tuloksia kehittääkseen asiakasviestintää ja palveluita yksinyrittäjille entistä kohdennetummiksi. Suosituksia ovat:

- Yrittäjien näkökulman ymmärtäminen viestinnässä: YEL-järjestelmän aiheuttama epäluottamus ja kokemus kalliista mutta tehottomasta turvasta haastaa vakuutusyhtiöitä viestimään lisäturvan hyödyistä käytännönläheisesti ja asiakasta arvostavasti.
- Neuvonnan ja palveluiden konkretisointi: tarjoamalla selkeitä, räätälöityjä palvelupaketteja ja riskikartoituksia yrittäjän arkeen sopivalla kielellä voidaan madaltaa varautumisen kynnyksiä.
- Yhteistyöverkostojen hyödyntäminen: yhteistyö esimerkiksi yrittäjäjärjestöjen, uusyrityskeskusten tai oppilaitosten kanssa voi auttaa tavoittamaan asiakasryhmiä aiemmassa vaiheessa.
- Digitaalisten työkalujen kehittäminen: esimerkiksi YEL-laskureiden, riskienhallintakarttojen ja eläkesuunnittelun apuvälineiden kautta asiakas voi arvioida tilanteensa itse ja ottaa seuraavan askeleen yhdessä asiantuntijan kanssa.

Tutkimus osoitti, että yksinyrittäjät arvostavat räätälöityjä, helposti lähestyttäviä ratkaisuja, jotka huomioivat yrittäjyyden realiteetit – joustavuus, kustannustehokkuus ja konkreettinen hyöty ovat avainasemassa.

7.4 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta tukee se, että tutkimusmenetelmät – kysely ja haastattelut – suunniteltiin huolellisesti, ja ne täydensivät toisiaan. Kysely tuotti määrällistä taustatietoa ja yleiskuvaa, kun taas haastattelut toivat syvyyttä ja

kontekstia yksittäisten yrittäjien kokemuksiin. Luotettavuuteen vaikuttaa kuitenkin vastaajamäärän rajallisuus. Kyselyyn saatujen vastausten määrä jäi suhteellisen pieneksi, mikä voi vaikuttaa yleistettävyyteen. Haastattelujen määrä (3) on tyypillinen laadullisessa tutkimuksessa, mutta ei kata laajaa otantaa. Aineisto antaa kuitenkin arvokasta suuntaa yksinyrittäjien kokemuksista ja päätöksenteosta. Tutkimuksen luotettavuutta vahvistaa myös se, että kyselylomake pohjautui selkeästi tutkimuskysymyksiin ja teoreettiseen viitekehykseen. Vastaajamäärä (21) antaa kohtuullisen kuvan Satakunnan alueen yksinyrittäjien näkemyksistä. Haastattelut syvensivät kyselyaineiston löydöksiä ja lisäsivät tutkimuksen sisällöllistä uskottavuutta. Rajoitteita luotettavuudelle asettavat alueellinen rajaus sekä mahdollinen vastaajien valikoituminen, kuten aiheesta kiinnostuneiden suurempi osallistumisalttius. Tutkija pyrki objektiivisuuteen aineiston analyysissä, mutta tutkijan henkilökohtainen kokemus yrittäjyydestä sekä toimeksiantajan näkökulma voivat jossain määrin heijastua tulokintaan. Aineiston analyysi tehtiin kuitenkin johdonmukaisen temaattisen tarkastelun avulla, mikä vahvistaa tutkimuksen luotettavuutta ja toistettavuutta.

7.5 Ehdotuksia jatkotutkimukselle

Tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin yksinyrittäjien keinoja varautua henkilöriskeihin ja eläkkeeseen kysely- ja haastatteluaineiston pohjalta. Tutkimuksen perusteella aiheen merkitys on selvä, mutta tarkastelu oli rajattu Satakunnan alueen yrittäjiin, mikä asettaa rajoitteita yleistettävyydelle. Jatkotutkimuksessa olisi tärkeää laajentaa tutkimus valtakunnalliseksi ja ottaa mukaan yksinyrittäjiä eri toimialoilta, erityisesti kevytyrittäjiä, hybridiyrittäjiä sekä osa-aikaisia toimijoita, joiden turvarakenteet ja resurssit voivat poiketa täysipäiväisistä yrittäjistä. Lisäksi olisi perusteltua toteuttaa laadullinen tutkimus, jossa syvennyttään yksinyrittäjien kokemuksiin, motiiveihin ja arvoihin YEL-järjestelmän ja muun turvan suhteen. Tällainen näkökulma auttaisi ymmärtämään myös niitä syitä, joiden vuoksi osa yrittäjistä suhtautuu varautumiseen epäluuloisesti tai kokee järjestelmät riittämättöminä.

Eriyisen kiinnostava jatkotutkimusaihe olisi myös sukupolvien välinen vertailu. Onko nuoremmassa yrittäjäsukupolvessa havaittavissa asennemuutosta varautumisen tai esimerkiksi vakuuttamisen, säästämisen ja sijoittamisen suhteen? Sosiaalisen median ja digipalveluiden kautta saatava tietoisuus esimerkiksi taloudellisesta riippumattomuudesta tai oman elämän riskien hallinnasta saattaa vaikuttaa nuorten yrittäjien käyttäytymiseen eri tavalla kuin aiemmillä sukupolvilla. Myös suhtautuminen yrittäjänä yhteiskuntavastuuseen ja pitkäjänteiseen suunnitteluun voi muuttua ajan myötä. Lisäksi olisi hyödyllistä toteuttaa seurantatutkimus vuosina 2026–2028 siitä, miten vuoden 2023 YEL-lakiuudistus ja mahdolliset uudet muutokset vaikuttavat yksinyrittäjien eläketurvaan ja riskivaraantumiseen käytännössä.

7.6 YEL-lakiuudistuksen ajankohtaiset muutokset 2025

Vuonna 2025 YEL-järjestelmässä tapahtuu useita muutoksia. Palkkakerroin korottaa YEL-työtuloja 2,2 prosenttia, ja YEL-vakuuttamisen alaraja nousee 9 208,43 euroon vuodessa. Työttömyysturvan alaraja puolestaan nousee 15 128 euroon vuodessa. Vakuutusmaksukorko laskee 2,65 prosenttiin, mutta YEL-maksuprosentit pysyvät edelleen ennallaan: alle 53-vuotiailla ja yli 62-vuotiailla 24,10 %, sekä 53–62-vuotiailla 25,60 %. (Ilmarinen, 2024b.) Vuonna 2025 eläkeyhtiöt jatkavat YEL-työtulojen tarkistuksia yrittäjille, joiden vakuutus on ollut voimassa yli kolme vuotta ilman merkittäviä muutoksia. Tarkistusten tavoitteena on varmistaa, että työtulo vastaa todellista työpanosta. (Talous-taito, 2024.) Lisäksi hallitus on käynnistänyt selvitystyön YEL-järjestelmän kehittämiseksi. Selvityshenkilö Jukka Rantalan työn on määrä valmistua marras-kuussa 2025. Selvityksen tarkoituksena on arvioida muun muassa YEL-työtulon määräytymisen perusteita ja selvittää mahdollisuutta huomioida yrittäjän todelliset tulot nykyistä paremmin. (Eläketurvakeskus, n.d.)

Keväällä 2025 käyty keskustelu YEL-järjestelmän toimivuudesta on jälleen osoittanut, että järjestelmään kohdistuu kriittisiä ääniä sekä yrittäjiltä että osalta kansanedustajia. Uutisoinnin mukaan huolta herättää erityisesti se, että järjestelmää tarkastellaan virkamiesnäkökulmasta, joka ei tavoita

pienituloisten yksinyrittäjien arkea. Tämä korostaa tarvetta kehittää YEL-järjestelmää entistä oikeudenmukaisemmaksi ja yrittäjien tilanteen paremmin huomioivaksi. (Lehtinen, 2025.) Kysely- ja haastatteluaineistoni havainnot tukevat tätä näkemystä, sillä moni yrittäjä koki, ettei järjestelmä vastaa heidän varautumistarpeisiinsa.

LÄHTEET

Bisnes.fi. (2025). Laskutuspalvelut. Haettu 20.4.2025 osoitteesta: <https://bisnes.fi/laskutuspalvelut/>

Eläketurvakeskus. (18.5.2020). Yli puolet yrittäjistä kokee maksavansa itselleen riittävää eläkettä. Haettu 2.5.2025 osoitteesta: <https://www.etk.fi/ajankohtaista/yli-puolet-yrittajista-kokee-maksavansa-itselleen-riittavaa-elaketta/>

Eläketurvakeskus (ETK). (2024, 10.1.). *Noin 83 prosenttia 56 000 yrittäjästä sai YEL-maksuunsa korotuksen lakiuudistuksen jälkeen.* TELA. Haettu 26.5.2025, <https://www.tela.fi/2024/01/10/noin-83-prosenttia-56-000-yrittajasta-sai-yel-maksuunsa-korotuksen-lakiuudistuksen-jalkeen/>

Eläketurvakeskus. (n.d.). *Ajankohtaiset kehittämishankkeet.* Haettu 13.5.2025 osoitteesta: <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/elakeuudistukset/ajankohtaiset-kehittamishankkeet/>

Hanen, L. (n.d.) Haettu 30.5.2025 osoitteesta: <https://www.adressit.com/vaadimme-hallituksen-yrittajan-elakelain-muutosta-koskevan-esityksen-he-1022022-vp-kumoamista-ja-uudelleenkasittelya>

Hiekkänen, K., Kukkonen, Tomas. (20.3.2025). Kevytyrittäjyys eli laskutuspalvelu. Haettu 1.4.2025 osoitteesta: <https://yrita.fi/tietopankki/kevytyrittajyyse-eli-laskutuspalvelu>

Ilmarinen. (24.4.2024a). Työkyvyttömyydessä iso vaihtelu toimialoittain – uusi indeksi tarjoaa ennusteita ja tilannetietoa. Haettu 10.5.2025 osoitteesta: <https://www.ilmarinen.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/2024/tyokyvyttömyydessä-iso-vaihtelu-toimialoittain--uusi-indeksi-tarjoaa-ennusteita-ja-tilannetietoa/>

Ilmarinen. (22.11.2024b). *YEL vuonna 2025 – mikä muuttuu?* Haettu 15.4.2025 osoitteesta: <https://www.ilmarinen.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/2024/uusi-sivuyel-vuonna-2025--mika-muuttuu/>

Ilmarinen. (n.d.-c) Lomakkeet ja julkaisut. Haettu 6.6.2025 osoitteesta: <https://www.ilmarinen.fi/ota-yhteytta/lomakkeet-ja-julkaisut/>

Ilmarinen. (n.d.-d) Yrittäjän eläkevakuutus eli YEL. Haettu 25.5.2025 osoitteesta: <https://www.ilmarinen.fi/yrittaja/yel-vakuutus/>

Ilmarinen. (n.d.-e) YEL-työtulo yrittäjän eläkevakuutuksen perustana. Haettu 2.5.2025 osoitteesta: <https://www.ilmarinen.fi/yrittaja/yel-vakuutus/yrittajan-tyotulo/>

Juvonen, M., Koskensyrjä, M., Kuhanen, L., Kämppe, P., Talala, T. (2023) Yrityksen riskienhallinta. 3. päivitetty laitos. (Aalto University Executive Education)

Kela. (15.5.2025) Jos yrittäjä sairastuu. Haettu 17.5.2025 osoitteesta: <https://www.kela.fi/yrittajyys-sairastaminen>

Lehtinen, P. (28.5.2025) Kauppalehti. Haettu 28.5.2025 osoitteesta: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/yel-peikko-kuumentaa-yrittajia-kansanedustajilta-suorat-sanat-helposti-unohtuu-kuukausipalkkaisilta-virkamiehilta/e9b6ee60-7573-4b22-8b75-13110a7e79e2>

Makkula, J., (23.8.2023) Kootusti YEL-muutoksesta ja ajankohtaisesta tilanteesta. Haettu 2.5.2025 osoitteesta: [Kootusti YEL-muutoksesta ja ajankohtaisesta tilanteesta - Yrittajat.fi](https://www.kootusti.fi/yel-muutoksesta-ja-ajankohtaisesta-tilanteesta-yrittajat-fi)

Mandatum. (29.12.2022) Yrittäjägallup: Suurin osa sijoittavista pk-yrittäjistä varautuu työelämän jälkeiseen aikaan, tärkein sijoituskohde suomalaisosakkeet. Haettu 1.6.2025 osoitteesta: <https://www.mandatum.fi/ajankohtaista/yrittajagallup-suurin-osa-sijoittavista-pk-yrittajista-varautuu-tyoelaman-jalkeiseen-aikaan-tarkein-sijoituskohde-suomalaisosakkeet>

Oindex. (13.5.2025). Yrittäjän eläkevakuutukset vertailussa – Löydä sopivin vaihtoehto tulevaisuutesi turvaksi. Haettu 1.6.2025 osoitteesta: <https://oindex.fi/yrittajan-elake/>

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. (2014). Kehittämistyön menetelmät. 3. uudistettu painos. Sanoma Pro.

OP. (2025) Yritysmuodot vertailussa - Miten valita yritykselle sopiva yhtiömuoto? Haettu 9.5.2025 osoitteesta: <https://www.op.fi/yritykset/asiakkuus/yrityksen-perustaminen/yritysmuodot-vertailussa?opsite=opmedia%3Ayri-tyysel%C3%A4m%C3%A4%3A%2Fyrittajyyys%2Fyrityksen-talous%2Fpuskuri-rahasto-auttaa-yrityksen-kriisin-yli--kannattaa-tukeutua-kirjanpitajaan%2F>

Ropo, T. (2024). Yksinyrittäjyys – nykysuomen työmuoto. Tammertekniikka.

Salonen, J. (26.2.2020). Yrittäjä, oletko varautunut eläväsi pitkään. Haettu 1.6.2025 osoitteesta: <https://www.etk.fi/blogit/yrittaja-oletko-varautunut-elavasi-pitkaan/>

Suomen Yrittäjät. (2023). *Yksinyrittäjäohjelma 2023–2027: Tavoite- ja toimenpideohjelma*. <https://www.yrittajat.fi/jasenyys/verkotot/yksinyrittajat/>

Suomen Yrittäjät. (2024). Yksinyrittäjäraportti 2024. https://www.yrittajat.fi/app/uploads/public/2024/06/yksinyrittajaraportti_2024_virallinen.pdf

Taloustaito. (2024). *YEL-työtulojen tarkistukset jatkuvat vuonna 2025 – yrittäjä, ota kantaa eläkeyhtiön ehdotukseen*. Haettu 20.5.2025 osoitteesta: <https://www.taloustaito.fi/tyo-elake/yel-tyotulojen-tarkistukset-jatkuvat-vuonna-2025--yrittaja-ota-kantaa-elakeyhtion-ehdotukseen/>

Tapaturmavakuutuskeskus (6.3.2024) *Työtapaturmien lukumäärä nousi 1,8% vuonna 2023, taajuustaso pysyi ennallaan*. Haettu 30.4.2025 osoitteesta: <https://www.tyotapaturmatieto.fi/julkaisu/tyotapaturmatietopalvelu/3877>

Tela. (26.3.2025) Yrittäjän eläketurvan (YEL) kehittäminen. Haettu 16.5.2025 osoitteesta: <https://www.tela.fi/ajankohtaista/qa-tietopaketti/yrittajan-elaketurvan-kehittaminen/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (4.3.2025). Työikäisten mielen hyvinvointi. Haettu 10.5.2025 osoitteesta: [Työikäisten mielen hyvinvointi - THL](#)

Tilastokeskus. (18.6.2024). *Työtapaturmien määrä kasvoi 2,2% vuonna 2022*. Haettu 8.5.2025 osoitteesta: <https://stat.fi/julkaisu/clmyzwi1doshz0aun7qyw1zgb>

Työterveyslaitos. (n.d.). Stressi ja työuupumus. Haettu 29.5.2025 osoitteesta: [Stressi ja työuupumus | Työterveyslaitos](#)

Yrittäjät. (13.11.2023) *Eläkeyhtiöltä kritiikkiä kohutulle YEL-laskurille – ”Ei osaa ottaa yrittäjän yksilöllistä tilannetta huomioon”*. Haettu 26.5.2025. <https://www.yrittajat.fi/uutiset/elakeyhtiolta-kritiikkiä-kohutulle-yel-laskurille-ei-osaa-ottaa-yrittajan-yksilollista-tilannetta-huomioon/>

LIITE 1: KYSELYLOMAKE

* Pakollinen

Tietosuojailmoitus ja tutkimuksen julkisuus

Tämä kysely on osa opinnäytetyötäni, joka käsittelee yksinyrittäjien erilaisia keinoja varautua henkilöriskeihin ja eläkkeeseen. Kyselyn tulokset ovat julkisia ja niitä käytetään tutkimuksen raportoinnissa. Kaikki vastaukset käsitellään täysin anonyymisti, eikä yksittäistä vastaajaa voida tunnistaa tuloksista. Kysely ei kerää nimiä, yhteystietoja tai muita henkilötietoja, jotka voisivat paljastaa vastaajan henkilöllisyyden. Vastauksia käytetään ainoastaan tutkimustarkoitukseen, eikä niitä jaeta kolmansille osapuolille. Vastaamalla kyselyyn hyväksyt tietojesi anonyymin käsittelyn ja tulosten julkisen esittämisen tutkimuksessa. Kiitos osallistumisestasi!

1. Sukupuoli? *

- Nainen
- Mies
- Muunsukupuolinen
- En halua kertoa

2. Ikä? *

- 18–25
- 26–35
- 36–45
- 46–55
- 56–65
- 66+

3. Mikä on korkein suorittamasi koulutustaso? *

- Peruskoulu
- Ammatillinen koulutus (esim. ammattikoulu, ammattiopisto)
- Lukio
- Ammattikorkeakoulu
- Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
- Yliopisto
- Jatkokutkinto (Lisensiaatti, tohtori)
- Muu

4. Millä toimialalla yrityksesi toimii? *

- Finanssiala (pankit, vakuutusyhtiöt ym)
- Hyvinvointi- ja terveyspalvelut (esim. fysioterapia, hieronta, kauneudenhoito, yksityiset hoivapalvelut)
- Kauppa ja vähittäismyynti (esim. erikoisliikkeet, verkkokauppa)
- Kuljetus ja logistiikka (esim. taksit, kuljetuspalvelut, varastointi)
- Koulutus, konsultointi ja asiantuntijapalvelut (esim. kouluttajat, valmentajat, liikkeenjohdon konsultointi)
- Luovat alat ja taide (esim. musiikki, kuvataide, käsityöt, kulttuurituotanto)
- Markkinointi, viestintä ja media (esim. mainostoimistot, graafinen suunnittelu, some-markkinointi)
- Maatalous, metsätalous ja kalastus
- Ohjelmointi ja IT-palvelut (esim. ohjelmistokehitys, IT-tuki, verkkosivujen suunnittelu)
- Palvelualat ((esim. parturi-kampaamot, siivouspalvelut, autokorjaamot, muut asiakaspalvelut)
- Rakentaminen ja kiinteistönhuolto (esim. rakennusalan yritykset, remonttipalvelut, kiinteistönhoito)
- Ravintola- ja majoitusala (esim. kahvilat, ravintolat, hotellit)
- Teollisuus ja valmistus (esim. konepajat, pienvalmistus, käsityöläisyys)
- Muu

5. Liikevaihto viime tilikaudelta ? *

- Alle 20 000€
- 20 001 - 50 000€
- 50 001 - 100 000€
- 100 001 - 200 000€
- Yli 200 000€

Henkilöriskeihin varautuminen

Yrittäjänä olet itse vastuussa taloudellisesta turvasta sairauden tai työkyvyttömyyden varalta. Näillä kysymyksillä kartoitetaan, millä tavoin olet varautunut mahdollisiin henkilöriskeihin ja miten tärkeänä pidät niiden hallintaa.

6. Miten olet varautunut sairauden tai työkyvyttömyyden aiheuttamiin riskeihin? (monivalinta, useampi vaihtoehto mahdollinen): *

- Yrittäjän tapaturmavakuutus
- Yrittäjän työkyvyttömyysvakuutus
- Sairauskuluvakuutus (yksityinen terveysvakuutus)
- Vakuutusyhtiöiden tuotteet sairaspöissaolojen ajalle (päiväraha ja muut henkilökeskeytystuotteet)
- Säästöt ja sijoitukset
- Vapaaehtoinen eläkevakuutus tai muu lisävakuutus
- Yrityksen rakenteet (esim. tulojen hajauttaminen, liiketoiminnan jatkuvuussuunnitelma)
- Asuntosijoittaminen
- Ei erityistä varautumista
- Muu

7. Kuinka tärkeänä pidät varautumista sairauden tai työkyvyttömyyden varalle? *

	Ei lainkaan tärkeää	Melko vähän tärkeää	Kohtalaisen tärkeää	Melko tärkeää	Erittäin tärkeää
Valitse	☐	☐	☐	☐	☐

8. Koetko tietäväsi tarpeeksi eri vaihtoehdoista varautua henkilöriskeihin? *

- Kyllä
- Ei

9. Mitä pidät suurimpana esteenä varautumiselle?

- Tiedon puute (en tiedä tarpeeksi vaihtoehtoista)
- Taloudelliset syyt (ei ole varaa säästää tai ottaa vakuutuksia)
- Ajankäyttö (en ole ehtinyt perehtyä asiaan)
- Luotan siihen, että pärjään ilman lisävarautumista
- Luotan yhteiskunnan turvaverkkoon (esim. Kela, eläkejärjestelmä)
- Epäilen vakuutusten/sijoitusten kannattavuutta
- Muu

Eläkesuunnittelu ja varautuminen vanhuuteen

Yrittäjän eläketurva rakentuu pääasiassa YEL-vakuutuksen varaan, mutta sen riittävyys voi vaihdella. Näillä kysymyksillä kartoitetaan, kuinka hyvin olet varautunut tulevaan toimeentuloosi ja mitä keinoja olet mahdollisesti käyttänyt eläkesuunnittelun tueksi.

10. Kuinka korkeaksi arvioit yrittäjän eläkevakuutuksesi (YEL) kattavuuden tulevaisuuden toimeentulosi kannalta? *

	Erittäin riittämätön	Melko riittämätön	Kohtalainen	Melko riittävä	Erittäin riittävä
Valitse	☐	☐	☐	☐	☐

11. Kuinka hyvin koet ymmärtäväsi ne taloudelliset riskit, joita pieni YEL-vakuutus tai varautumisen puute voi aiheuttaa tulevaisuudessa? *

	En ymmärrä lainkaan	Ymmärrän melko vähän	Ymmärrän jonkin verran	Ymmärrän melko hyvin	Ymmärrän erittäin hyvin
Valitse	☐	☐	☐	☐	☐

12. Oletko täydentänyt eläkesuunnittelusi ja jos kyllä, mitä keinoja olet käyttänyt? (Voit valita useamman vaihtoehdon) *

- Sijoitukset (osakkeet, rahastot)
- Säästötilit
- Vapaaehtoiset eläkevakuutukset
- Kiinteistö- tai muuta omaisuutta
- Sijoitusasuntojen vuokratulot osana eläketurvaa
- Perintö tai muu suunniteltu varallisuuden siirtyminen
- En ole täydentänyt eläkesuunnitteluani
- Muu

13. Koetko, että nykyinen eläkesuunnittelusi riittää turvaamaan toimeentulosi eläkkeellä? *

- Kyllä, uskon eläkesuunnitteluni olevan riittävä
- En, kaipaan konkreettista neuvontaa ja apua sen suunnitteluun
- En ole vielä suunnitellut niin pitkälle
- En ole ajatellut asiaa lainkaan
- Muu

Asenteet ja mielipiteet

Varautuminen ja riskienhallinta ovat yrittäjän omalla vastuulla, mutta miten näet asian itse? Tässä osiossa kartoitetaan näkemyksiäsi yrittäjien sosiaaliturvasta, taloudellisesta varautumisesta ja siihen liittyvistä haasteista.

14. Miten tärkeänä pidät taloudellista varautumista ja riskienhallintaa yrittäjänä? *

	Ei lainkaan tärkeää	Melko vähän tärkeää	Kohtalaisen tärkeää	Melko tärkeää	Erittäin tärkeää
Valitse	☐	☐	☐	☐	☐

15. Minkälaisena näet yrittäjien aseman sosiaaliturvan suhteen Suomessa? *

- Riittämättömänä – yrittäjien turva on selvästi heikompi kuin palkansaajilla
- Osittain riittävänä – perusetuudet ovat olemassa, mutta ne eivät kata kaikkia riskejä
- Riittävänä – yrittäjä voi itse vaikuttaa turvaansa esimerkiksi vakuutuksilla ja säästämällä
- Muu

16. Mitkä tekijät motivoivat sinua varautumaan paremmin tulevaisuuteen? *

- Taloudellinen turva
- Perheen toimeentulo
- Halu varmistaa hyvä eläke
- Oman varallisuuden kasvattaminen
- Muu

17. Mikä estää sinua varautumasta paremmin?

LIITE 2: HAASTATTELUKYSYMYKSET

HAASTATTELUKYSYMYKSET

Taustatiedot

1. Kertoisitko lyhyesti, millä alalla toimit ja kuinka kauan olet toiminut yksinyrittäjänä?
2. Mikä sai sinut alun perin ryhtymään yrittäjäksi?

Varautuminen henkilöriskeihin

3. Oletko varautunut sairastumisen tai työkyvyn menettämisen varalle? Jos olet, miten?
4. Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet siihen, ettet ole (vielä) varautunut?
5. Millaiseksi koet oman tietotasosi vakuutuksista tai muista varautumiskeinoista?
6. Oletko saanut tähän aiheeseen liittyvää neuvontaa tai tukea?
7. Miten koet mahdollisen sairastumisen vaikutukset omaan yritystoimintaasi?

Varautuminen eläkeikaan

8. Oletko varautunut tulevaan eläkeikaan? Millä tavoin?
9. Miten suhtaudut YEL-järjestelmään ja sen tarjoamaan eläketurvaan?
10. Mikä estää sinua varautumasta paremmin?
11. Onko sinulla konkreettisia suunnitelmia eläkeikäsi toimeentulon suhteen?

Ajatuksia tulevaisuudesta ja tuen tarpeesta

12. Miten näet yritystoimintasi ja toimeentulosi esimerkiksi 10 vuoden kuluttua?
13. Millaisia tukipalveluita, tietoa tai ratkaisuja kaipaisit riskienhallinnan ja eläkkeen suunnittelun tueksi?
14. Mitä toivoisit vakuutusyhtiöiden tai viranomaisten tekevän paremmin?

Loppukysymys

15. Haluatko lisätä jotain, mitä emme ole vielä käsitelleet?